Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 37 (4362). ЕРА, 30 март, 1967 шу. Мах 2 кап.

БОККХА КХАЪ КХАЬЧАР

Мехкдаьтта доаккхача промышленноста министерствам, мехкдаьтта а химически а промышленноста профсоюза ЦК-си укх деношка тхога хоам баьб: Карабулакски бурув деттача контора воккхагIвола мастер, Социалистически Къахьегама Турпал Катасонов Андрей Дмитриевич мехкдаьттахой Сийлен доска тIа ваькхав аьнна.

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхье дизза дакъа лацарах денна совгIат да из.

Укх деношка контора коллектива торжествении собране А. Д. Катасоновга дIаделар Москвера дена памяти адреси ший портрета шоллагIйола экземпляри. ДIахо кхы а дикагIа къахьегама толамаш дахар ловш ловцаш даьхар цунна новкъосташа, собране дакъа лаьцараша.

А. БАКАЛЮК.

Наьсаре - Вокзалера маьхк ю завод болх бе дIайолаеннача хьалхарча деношка цига балха ера Гуцариева Тамара. Цхьаккха балха говзал йоацаш яр из цу хана. ХIанзалехьа массехк балха говзал Iомалйй цо. Цунна дика хов бод хьувча машинаца болх бе. Цига дика болх барца белгалъяьнна я Москаленко Лида а. № 12 йола профессионально-технически училища чакх а яьккха смена технологалла болх бе йолаелар из. ЦIена кхоачашду цар шоашта хьалхашка латта декхараш.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Т. Гуцариева, М. Москаленко.

Н. Кобиашвила сурт.

КХЫ А ДИКАГIА БОЛХ БЕРГБА

Октябра дезача цIей сийна итт бетта план 23-ча октябре кхоачашъе дош деннад Грозненски локомотивни депо тепловозий машинисташа. Советски Iаьдал даьнна 50 шу дузача денна сийленца накъабахара тIаийпа социалистически декхараш дизза кхоачашду цар.

Март бетта къаьстта дика къахьегаш ва машинист Дуленко Иван, цо хIайнгай беза мухь тIабола пхи эшелон, планал совгIа дIа-юха бихьа халкъа боахама мухь 2500 тонн я. Кхы а дикагIа хьокхамаш даьхад Дудургов Султанеи Монторов Алексеи. Цар дIа-юха йигай беза мухь тIабола эшелон 7-зза, царех хIаране планал совгIа дIа-юха бихьа мухь 3 эзар тонн я.

Иштта хьинаре къахьегарах планал совгIа укх бетта дIа-юха бихьа мухь 150 эзар тонна я, пачхаьалкхенна кходаь коача доагор 235 тонн я. Хьалхарча квартале Грозненски тепловозникаша Октябра цIейна кийчдаь совгIат да из.

Г. АНОХОВ.

ПЛАН ШОЗЗА ТIЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Толамца кхоачашду Наьсарен района Пхьилекъонгий-Юртарча хьакхий-товарни ферма хьакхарч лелаераша хIара нана хьакхана тIехьара итт хурск кхее тIаийца декхараш.

Ферма хьакхарч лелаераша хIанале шозза совгIа тIехкхоачашъяьй квартальни план. Пачхаьалкхенга 1578 центнер дулх дехкад.

ХIанз яхкаш я фермера хьакхарч. ХIанзале яхка еррига хьакхарч ткъаь итт гаргга я, хIаьта царна тIехьа 230 хурск я. Ферма хьакхарч лелаерашта хьалха латт свинаркаш Е. Шевцова, Е. Косова, кхыбараш. Дика гIулакх ду цар яхкача поаношта а цаI дIаца къастийташ ерстаи онден йолаш хьалкхеяра хурскашта а.

М. РАШИДОВ.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

Сийлахь - бокккхача Октябра цIейна дикача къахьегама толамашца накъайода Старогрозненски кIоарга бурув деттача контора къаьнагIвола бурувдеттар коммунист Крамаров Гаврил керте латта бурувдеттархой бригада. № 670 йолча тохкама скважина кIоарга бурув тохаш ба уж. Март бетта графиках 200 метр лоаман тIоанашта бурув тоха дезаш яр бригада. Юбилей сийна къахьегама вахте эттача бурувдеттараша 300 метр лоаман тIоанашта бурув техад. Социалистически яхье хьалха латт бурувдеттархо коммунист Захаров Михаил керте латта смена. Юбилея сийна тIаийца социалистически декхараш 1,5-зза тIехкхоачашдаьд пун сменa бурувдеттараша. Хьалха латтача сменал тIехьа ца юсаш къахьег Николай Кузнецов керте латтача смена а. Бурув тохара балхаш сихдарах, реагенташи электроэнергии кхоярах март бетта суточни графиках 48 эзар сом пачхаьалкхен ахча кходаьд бурувдеттараша.

А. АНДРЕЕВ.

ДЕЗА СОВГIАТ

Шадахача шера йиълагIча квартала социалистически яхье даьхача къахьегама толамий итогаш йича, Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг а хьожаеш, профсоюза ЦК-ан мехкдаьтта чакхдоахача а мехкдаьтта-химически а промышленноста Министерствам карара кара тела Ше байракх хьожайир Грозненски нефтемаслозавода коллектива. Из совгIат карара па далийта лерхI завода коллективо укх шера а. Квартала план 14—19 марта кхоачашъяьй ин. Беглярови Горьковойн керте латтача установкай коллективаша, дукха царел тIехьа ца юсаш квартала план кхоачаш а яь, хIанз шоллагIча квартала чотах продукци арахецаш я ин. Каплан, Леуковская керте латта установкаш а. Укх деношка кхаь бетта план кхоачашъергья ерригача завода коллективо.

В. ГОРБАЧЕВА, тха штате йоаца корр.

ЛЕНИНГРАД. Юбилейни шера 25 процент дукхагIа хьаергья К-700 яха трактораш Кировски завода. 220 говра низ бола трактораш толаме болх беш я мехка тайп-тайпарча минIингашка.

Юрта боахама къахьегамхошта бIаьстан юхье ихашна балхаш дIадоладеш тар ма лу дукхагIа низ бола машинаш яла гIерташ, производства темпаш лакхъю керттерча конвейера коллективо.

СУРТА ТIА: дIайигийта кийчъяь латта «Кировец» яха трактораш.

П. Федотова сурт. ТАСС фотохроника.

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА БIАЬСТИ

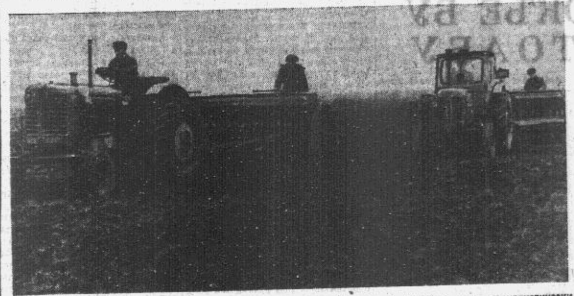

«Шалинский» яхача совхоза шоллагIа отделени укх бIаьсти дIае эзаш я кхо бIаь гектар шекара свекла, пхи бIаь гектар гаргга хьажкIаш, цхьа бIаь гектар гидуергаш, кхыйола а культураш.

Укх деношка отделенерча механизатораша дика вIаштIехьдаьнна дIадоладир хьалхара балхаш. Хьалхарча шин дийнахьа 75 гектар кени горохаца вIашагIъэбаь кени дIабийнаб трактористаша С. Мусаева, Д. Дангаева, сеяльщикаша В. Газиева С. Кантаева.

Еррига бIаьсти дIаюв культураш кхоалагIа апрель тIакхоачаш дIайийна яха социалистически декхараш тIаийцад отделене механизатораша.

СУРТА ТIА: трактористий С. Мусаеваи Д. Дангаеваи агрегаташ кен дIабувш я.

И. Плиева сурт.

ХЬУВКЪАМА УЙЛА Ю

БIаьстан кхашкара балхаш дIадоладаьд республика цхьадолча боахамашка. Цу балха дика кийчо яьй Сунженски района Кирова цIерагIча колхозе. ДIабахача бетта а кхоачашдаьд укхаза юххера кийчон балхаш: шера йола производственни заданеш дIайовзийтай бригадашта, звеньяшта, тракторашн юртбоахама инвентари дIаеннай. Хьайбай боахамерча халача балхашта механизаци е а хьайбаштеи коа тIэрча оалхазараштеи кхоачам хиллал гIожеи мошеи доакъар Iалашде а лаьрххIа механизаторий - хьайбаш лелаерий бригада вIашагIъеллай укхаза укх шера. Цу бригадана еннай цаI С-100, шиъ ДТ-54 йолаш вурийтта трактор.

Укх шера ши эзари пхи бIаьн гектара тIа горох, ялатийна лаьрхIа хьажкIа, гидуаргаш, кен, цкъа дIайийча дукхкача шерашка тIаювлеш цхьан шерен бIаьцаш дIае лерхI боахаме.

БIаьстан юхье дIаювргйолча культурай фу Iалашдаьд. Фуна дикалга хьожаш хаддanза тIахьожам лоаттабаьб контрольносеменной станце. Укхаза Iалашдаь ВИР-63, ВИР-42 яха хьажкIа фу цхьоалагIча классах да, из дIадув сеялкаш кийчъяьй. Гороха, кена, гречиха, люцернан клеверей, суданка фу наггахьа мара ца хулача тайпара шоллагIча классах да.

Колхоза центральни мастерской хайра тхона техника малагIча хьала тIа я. Боахама шоватккъе шийтта тракторах ткъаь цаI гусеничн я. Царех шоваткъе бархI ремонт яь а яьнна бригадашка я. С-100 яха шиъ трактор графиках ремонте латт. Цкъабакъда ДТ-75 яха шиъ УКМ яха узел йоацаш ремонт яь яла тIехьаювл. Волгоградерча тракторни заводера кьаязъяьй уж уалаш, цхьабакъда кхоалагIча феврале денз новкъа я уж. Ремонт яь даьтта хьекха кхай станашка латт ткъаь шиъ ялат, ялх хьажкIа, шиъ коартол дIаюв сеялка, хIаьта иштта культивтораш, нохараш, махкаш, кхыйола юртбоахама инвентарь.

Юртбоахама техникана ремонт еш овсаре къахьийгар кхоалагIча тракторни бригадерча тракториста Бунжулов ХIарона, комбайнера Халухаев Шарпиа, кхыбараш.

Кхашкара балхаш деш кхоачамбалла доагорен смазочни материалаш кийчъяьй колхозе.

Юххьанцара кхашкара балхаш дIадолалаьд укхаза. Юкъе-юкъе макха баккха болабаьб. Фермашта юхерча участкаех шоваткъе итт гектара тIа хIанале макха баьккхаб.

Укх юбилейни шера ялат хьувкъадара шоаш тIаийца социалистически декхараш бехктокхаме долга кхетадеча колхоза механизатораша шин ден шин бус ши эзар совгIа гектара тIа макха баьккха бовла лоацаца агротехнически хана бIаьстан юхье юв культураш дIае лаьрхIад.

Н. ПЕТРОВ.

ТРАКТОРАШ КХАШКА АРАЯЬННАЙ

Надтеречни района «Знаменский» яхача совхоза механизатораша шийханнахьа йоакхо яьй бIаьстан кхашкарча балхашта кийчо яра. ХIара бригаде тайп - тайпара юртбоахама культураш кхеяра мероприятеш белгалъяьхай. ВIашагIъехкай механизаторий звеньяш — пхиъ цхьоалагIчеи ийс шоллагIчеи отделенешка.

Массехк ди мара дац механизатораша кхашкара балхаш де дIаболабенна, хIаьта дукха балхаш даьд цар цу кIезигача хана: бIаь совгIа гектара тIара комсаш мукъаяьхай, 35 гектара тIа комсаш хьалдаца хьокхий дегIад, 100 гектара тIа тIоадал соцаеш макхаш даьхад.

Дика къахьег механизатораша И. Эльмурзаева, М. Тасаева, А. Албастова, кхычар. Массехк ди даьлча боахама кхаш леладераш дIаболалургба горох, кхыйола культураш дIае.

М. АХМАДОВ.

«ВОЛЖСКИ КОММУНА» — 60 ШУ ДИЗАД

КУЙБЫШЕВ, 28 март. (ТАСС). «Волжская коммуна» яхача областной газета 60 шу дизад тахан. Пачхаьа Iаьдал долча халача шерашка дукхаза конфискаци яьй самарски большевикий газета, тайп-тайпара цIераш а техкаш арадийннад из. Цо доикха дакъа лаьцар адамаш кхотадечеи революционни тIема кийчдечеи.

180 эзар экземпляр тираж а йолаш арадувл хIанз газет. Цо партийнии советскии организацешта доккха новкъостал ду кердача пятилетка заданеш кхоачашъеча, городеи юртеи къахьегамхошта коммунистически кхетам луча, шерра дувц Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара еча кийчонах.

ВЦСПС ПЛЕНУМ

28-ча марта ВЦСПС 12-гIа пленум хьайийлар Москве. Пленуме дувц предприятей, учреждений, организацей болхлойи гIулакхера нахи салоIаш ши ди а долаш пхе дийнахьа болх беча кIирага бахара кийчо еча профсоюзни организацей декхараш, промышленни предприятешкарча, гIишлошъечарча, транспортерча къахьегамхошта дош дола медицински гIулакх тоадара проблемаш. Пленуме дитта дувцаргдолаш да аргIанара, СССР профсоюзий XIV-гIа съезд гулъярах дола дош а.

Хьалхарча дешах лаьца доклад еш къамаьлдир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, ВЦСПС председатела В. В. Гришина.

Пленума балха юкъе дакъа лоац А. П. Кириленкос, Д. Ф Устинова, И. В. Капитонова, М. С. Соломенцева, СССР Министрий Совета Председатела заместителa, СССР Госплана председатела Н. К. Байбакова, СССР Министрий Совета Председатела заместителa, СССР Министрий Совета материально - технически Iалашон гIулакхашта йолча Пачхаьалкхен комитета председатела В. Э. Дымшица, СССР Министрий Совета председатела заместителa М. Т. Ефремова.

(ТАСС).

РЯЗАНЦИЙ ДОШ

Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна социалистически яхье а яьна, Рязански областа промышленни предприятей коллективаша декхар тIаийцад юбилейни шера керттерча изделей дукхагIа дола тайпаш хьадара план 26-гIа декабрь хьатIакхачалехьа кхоачашъе, аьнка.

Рязанцаша лаьрхIад 1966 шерарчул дукхагIа къаьстта металл теда станокаш, коартолаш чуийю комбайнаш, мехкдаьтта продукташ, штапельни кIалаш, мебель арахеца, машиний, приборий, халкъо леладеча товарий бIаьш конструкцеш кийчъе а караерзае а.

1967 шера хьалде лаьрхIад 285 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, итташ клубаш, культура Шенош, библиотекаш, школаш, интернаташ, берий бешамаши ясленш, тикаш, столовеш, стадионаш.

Областа юрта боахама къахьегамхоша декхар тIаийцад пачхаьалкхенга 400 эзар тонн шура, 70 эзар тонн дулх, 59 миллион фуъ доккха аьнна — долче уж планал дикка дукхагIа да. Лаьтта лелалераша планахчул дукхагIа йохка лаьрхIад пачхаьалкхенга коартолаш. Иштта лаьрхIад баьций аренаши даьгIенаши юххьанца денз юха тоае, ушал тIайола эзараш гектараш лаьтташ докъаде.

(ТАСС-а корр.).

ДУККХАЗА ВIАШТIАРДАЬ ЦIЕНОШ ХЬАЛДЕРГДА

РСФСР Министрий Совета чIоагIъяьй «Гипрогора» специалисташа оттаяь г. Орджоникидзе генеральни план. Золчеша хьалххагIе а теркалъяьй КъилбаседаХIирий АССР столица чуIеча цIеной культурно-бытовойи гIишлош хьалъяра, коммунальни боахам, промышленность, транспорт дегIаахара перспективаш.

Города центральни дакъа тIа — Тирка йистоща гIолла хьалъоттаргья 9, 12, 16 этаж йола цIенош. Цигара дика бIаргагу лоамий бовхьаш. Хьаделларгьа керда театраш, концертни зал, кагирхой ЦIа, Iилман ЦIа. Тирка йистаца гIолла хьалъергья Iи дола, бульвараш, паркаши скверашн хьаелларгья.

Керда хьалдеча цIеношкара еррига чуIе моттиг 2,5 миллион квадратни метр хилийта лаьрхIад. Проектни ха чакхйоалаш республике баха нах хIанзчул 100 эзар саг дукхагIа хургба. Дикка дIашерлургда города доазонаш.

Плана тIа йоккха моттиг дIалоац город хозъяра балхаша, наькъаш, водопроводаш, кхыйола магистралаш яхкаро.

(ТАСС).

ЖА — ДОККХА БЕРКАТ

IИЛМА-ЭКОНОМИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦЕРА

Укх деношка Наурске республиканскн экономически конференци хилар. Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама Министерстваси республикански юртбоахама опытни станцеи вIашагIтехача цу конференце балхаца дакъа лоацаш бар боахамий кулгалхой, зоотехникаш, хьайбай лораш, кхыбола специалисташ а хIаьта иштта жа Iуй, парте райкомий секретараш, районни производственни управленей начальникаши специалисташи.

Конференци хьа а йийлар, дувца оттадаьча дешах Нохч-ГIалгIай АССР колхозашкеи совхозашкеи жена боахамаш хIанз малагIча хьал тIа да а же продуктивность а цар лу пайда а лакхбара наькъаши дувцаш доклад йир юртбоахама министра нов. Г. Илюхина.

Дош дувцача хьинаре дакъа лаьцар КПСС обкома секретара М. И. Абубакарова, Горски института жа леладара кафедра заведующе, РСФСР юрта боахама Министерства главка викала нов. Ковалева.

Республика колхозашкеи совхозашкеи жа леладелга малагIча хьал тIа да кIоаргга анализ а яь, сихха уж дебадареи цар продуктивность лакхъяреи наькъаш белгалдаьхар нов. Илюхина ший доклада тIа. 1966-ча шера ялат, шура, дулх, фуаш тха даккхара план колхозашеи совхозашеи тIехкхоачашъяь хилар а хьоахадир цо.

Республика юртбоахама къахьегамхоша 1967-ча шера дош деннад юртбоахама продукташ пачхаьалкхенна дIаялара план Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна, ханал хьалха, 1967-ча шера 7 ноябре кхоачашъе, аьнна.

Хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да жа леладелга тIехьадусаш хилар дIадоаккхилга. Укх тIехххьарча шерашка дикка алсамдаьннад синтетически хьоасий хьаделга, хIаьта а диткъига тха тIа-тIа дукхагIа эш. Нагахьа санна хьакхий дулх даккхара доакъарца езткъа процент концентрированни доакъар хила деза, устагIан дулх даккхара из процент ткъаьнцел тIехдалац. 1966-ча шера устагIан дулха центнерга шийга дIадахар 55 сом дар. Бежан дулхага дахачул 42 соми хьакхий дулхага дахачул 28 соми кIезигагIа да из.

1959-ча шера 474 эзар устагIа хиннача метте 1966-ча шера 564 эзар устагIа бар республике. Цу юкъагIа барайтта процент мара тIакхийттадац жа. Уж кIезига да. Жегара йоала продукци алсамъялга дIахо йодача хача интенсификаце чотах хила деза.

1958-ча шера дехка тха ши эзар тонн дар, цунах хьадоала цIена тха — 39 процент, хIаьта 1966-ча шера 2,73 эзар тонн ехкар, юхедуса цIена тха — 43 процент. Юхедуса цIена тха 46 процентага дIаккхоачаде йиш йолаш да.

Укх тIехххьарча шерашка жа леладара гIулакх ледара дитад. Колхозашка 82,2 процентагара 27,7 процентага кхоачаши совхозашка 51,8 процентагара 34,2 процентага кхоачаши лохбелар 1962-ча шерагара 1965-ча шерага тха даккхара рентабельноста боарам.

Жа леладара совхозашкеи колхозашкеи специализаци яр экономически пайдана да. «Шелковский» племенной совхозе рентабельноста боарам 71 процент бар, хIаьта «Терский» совхозе — 44 процент. «Терский» совхозе доккха боахама доакъош леладу, хIаьта «Шелковский» совхозе алхха жаи доахани мара леладац. Цудухьа да «Терский» совхозе рентабельноста боарам лохагIа хилар.

Жа леладелга во латт «Ингушский» совхозе а. Соахка «Шелковский» совхозе цхьан устагIанна тIера 6 килограмм тха даьккхадале, «Ингушский» совхозе 2,2 килограмм мара даккханзар. Центнер тха даккхарга хьалхарча совхозе 23 сага ди дахар, шоллагIча совхозе — 42 сага ди, центнер тхага дIадахар «Шелковский» совхозе — 228 сом, «Ингушский» совхозе — 362 сом.

1966-ча шера жегара даьнна беркат, хьалаш цхьатарра доллашехьа бе-башха да Наурски района колхозашка. «Красное знамя» яхача колхозе жа леладарах 219 эзар сом пайда баьлар, «Ленина» колхозе 176 эзар сом, «Россия» яхача колхозе — 108 эзар сом. Рентабельноста боарам хьалхарча колхозе — 64 процент, кхоалагIча колхозе — 42 процент. Доакъарий базага а болх вIаштIехь баккхарга а хьежжа да из.

Жецачча халача балхашта механизаци яр хIанз а чIоагIа лохача боараме да.

356 эзар гектар бурунни даьгIенаш дизача шера жа дажаш я. 1953-ча шерарчул 1,5—2-зза дукхагIа да хIанз хIара гектара кхоача хьайбаш, вешта аьлча, 1,2 устагIа кхоач, хIаьта «Шелковский» совхозе 0,6 устагIа мара кхачац, цудухьа цига хьокхамаш а дикагIа да. Эрий тIаювлача цоний гектара тIара 1940-ча шера 10 центнер йол йоалаш хиннаяле, 1966-ча шера 6 центнер мара ялацар.

Бурунни лаьтташ овлангара тозделга халача дахад. Эрий тIаювлача цоний 32 эзар гектар тоаяьй. Бурунни лаьтташ тоадара керттера никъ — 300 эзар гектара тIа хий дуллилга ба. Сайрова цIерагIча дагестански колхоза опыто хьахьекхад: 180 гектар гIомарх долча лаьтта узколисти житняк яха буц дIа а йийна, хIара гектара тIара 27 центнер йол яьккхар цига.

Жа кхабара структурана бокъонца юкъейолха концентраташ 10 процент мара яц, планах ткъо процент хила езача метте. Уж кIезига я.

1932-ча шера денз жена искусственни осеменени ю Шелковскойи Наурскии районашка, хIаьта 1964-ча шера из лоамий районашка а де даьлар.

ХIара итт жийна лоархIаш 1966-ча шера республике баьраш 85 Iаьхар ба, дикагIа болча жа Iуша лелабеча бIаь жийна ду Iоахарий 130—150 дIаккхаьчад. БIаь жийна лоархIаш хIара шерра шера 130—150 дIаккхаьчад. БIаь жийна лоархIаш хIара шера 130—150 Iаьхар бу «Шелковский» совхоза воккхагIа волча жа Iуно Социалистически Къахьегама Турпала Н. А. Эсмухамбетова доалдеча Iулашка. «Красный пахарь» яхача колхозе воккхагIа волча жа Iуно хIара бIаь жийна тIехьа 120 Iаьхар кхебир соахка.

Тишдаларах а иштта кхыча бахьанех а 1966-ча шера дукха жа дайнад республике.

Соахка дулха дIатийннача устагIех юккъера лаьрхIача цхьанне 34 килограмм мара озаш хиннаяц, дийна боллашехьа а эзача. Из цифр 45—50 килограммага дIакхоачае еза. Республика колхозашеи совхозашеи соахка дулха дIатийнна жа дика тоаденна — 12 процент, юкъера тоаденна — 44 процент, царел а гIийлагIа — 43,5 процент хиннад.

Дулха пачхаьалкхенна дIалуш дола жа гIийла хилар бахьан долаш 395 эзар сом ахча дайнад колхозийи совхозийи.

Дикача фух дола жа кхоабача «Шелковский» совхоза керттерча зоотехника В. И. Ревунова кхоабаш дола жа дикагIа хилийтар дакъе совхозе баьча балха опыт ювцаш шеяьча доклада тIа белгалдаьккхар соахка шоашта жегара баьнна пайда 613 эзар сом бар, аьнна. 1965-ча шера баьча балхах хьахиннар бахьан долаш халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке (ВДНХ) дакъа лаьцар совхозо.

Совхоза коллектива керттера болх тха дIаьхагIа хилийтара тIаберзабаьба. Жа фу тоадеш беча балхах дика камаьхал яьннай. Дикача фух доапа жа хьалхагIа 40 процент хиннадале, хIанз 5 процент мара дац. Укх тIехьарча ялх шера 30 процент алсамдаьннад дахкаш дола нана жерч.

Iоахарий дукха дарен уж хьалкхедарен даькъе шоай балха опыт ювцаш къамаьл дир «Шелковский» совхоза воккхагIа волча жа Iуно Социалистически къахьегама Турпала Н. А. Эсмухамбетова. «Эпизоотически лоаттамахи республике жена хула дIа-са дувла лазараш дIадахара дедезарехи» доклад йир республикански НИВС директора, ветеринарни Iилмай кандидата А. Н. Мочаловске.

Колхозе доакъарий гIулакх шоашмишта вIаштIехьдаьхад, дувцаш хьехаме доклад йир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза председатела нов. В. Г. Табацковас. 1966-ча шера колхоза 269 эзар сом цIена пайда баьнна хилар белгалдаьккхар цо. 31 эзар устагIеи цаI ах эзар бежани да колхозе. Люцерна дукхагIа дIа а йийна 1966-ча шера цаI ах эзар тонн люцерна йол кийчйир оаха, аьлар нов. Табацковас. Люцерна дIайийначара хIара гектара тIара 64 центнер яьлар. ДIайийнача метте хьайбаш тIа ца а ухийташ, хьакха а хьекха юаяр пайданагIа да. Вай республика шаьрача арений зоне дукхача шерашка тIаювла баьцаш юргйолаш сортоиспытательни участок хьаелга дехаш предложени елар цо.

Пайданеи хьехамеи докладаш йир «Шелковский» совхоза директора, республикански НИВС воккхагIа волча Iилман болхлочо М. Ю. Сегова, юрта боахама опытни станце хьайбай отдела заведующе Л. М. Ожигова. Пренеех къамаьлаш дир Наурски района «Россия» яхача колхоза председатела П. И Демченко, КПСС Шелковской райкома секретара нов. Полушкина, иштта кхычар.

ЙоагIаш йола рекомендацеш тIаийцар конференце. Республикански юрта боахама опытни станцена тIадиллад докладаши конференце даь къамаьлаши къаьстта брошюра яь 1967-ча шера арадоахилга.

В. БОГДАНОВ.

Тоалургья ГРОЗНЫЙ

Дика традици я грозненций ярбIаьстан хьалхара деноша хьатIаотташехьа а, шоай городе порядоки культуреи оттаеш цхьатарра балхаш дIадоладар. Иштта да укх шера а: март хьатIаэттар, хIаьта Ленински района къахьегамхоши инициатива кхайкайир республика столица хозъяь тоаяра двухмесячник чакхдаккха аьнна.

Грозненски городской Совета исполкомо могайир Ленински района предприятей инициатива.

Двухмесячник 25-ча мае кхачалца хургья. ХIара предприятена дIаквоастаю улицаш, майдаш, скверaш, набережнеш, хIаьта цига къаьстта дика порядок хилийтара хьалхара бехктокхаме ба цу предприятей кулгалхой.

Двухмесячника юкъе доккха дакъа лоацаргда торговi, транспортни, гIишлошъяра, медицински организацеша. ХIаьта, массаза а санна, дукхха дикачеи кердачеи гIулакхий инициатораш вай кагирхой а хургба.

Двухмесячник дикагIа чакхдаккхар духьа районаша лелаеча социалистически яхьа итогаш ергья 25-гIа апрель тIакхоачаши 25-гIа май тIакхоачаши, горсоветги КПСС горкомеи карара кара тела цIе байракх а луш.

Грозный тоалургья! — цу дешаца дIадоладаьд республика-столица къахьегамхоша 1-гIа Майи Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза дии дезде город кийчъяра двухмесячник.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

НАХА ЮКЪЕ БУ БОЛХ ТОАБУ

Наха юкъе бу политически болх парте идеологически балха лоархIаме дакъа да. Пропаганда а идейни кхетама кхыйолча средствашца а санна новкъостал ду цо наха коммунистически кхетам бала, вай мехка керда общество—коммунизм хьалъяра дакъе хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбаха. Тахан, коммунизм хьалъяра гIулакх хIара денна йола практика хинна дIаэттача хана наха идейни кхетам балара балха лоархIам кхы а чIоагIагIа лакхбеннаб. Керда саг хьалкхевелгеи коммунизма материально-технически база хьалъеча хьинаре дакъа лаца из юкъеозалгеи, — наха юкъе беча политически балха керттера декхар да.

Йолаш йолча массово-политически балха формаехи методехи пайда ийца Iеш, цу балха хадлайза керда формаши методаши лохаши уж юкъекхухьаши болх бу вай парте. Цу тайпара хьахинна массово-политически балха керда форма я дукха ха йоацаш Грозненерча цхьацайолча предприятей, учрежденей партийни организацеша кхетама балха юкъейоалаяь политически информаци. Цхьабакъда, цу кердача формах болх беш Iоаяь йоккха опыт еце а, цу формах болх беш бола политинформатораш дукха беце а хIанзехьа а холуш да из керда форма дикеи пайданеи хургйолга.

Дуккхача хана денз партийни организацешка вIашагIъехкача агитколлективаша, царна чубоагIача агитатораша хьалха дIаяхача хана а хIанз а доккха новкъостал ду предприятешка болх беча къахьегамхошта а бахача наха а юкъе идейни кхетама болх бара. Цхьабакъда, дукха дукхагIа бола агитатораш шоай гIулакх дика довзаш, парте политиках къахьегамхой ниййса кхетабе, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбаха ховш бале а царна юкъе ниййслу политически дешаех шоаш а дика кхеташ боаца, кIезига дийша бола нах.

Бокъонца эшача тайпара пайда а боалаш массово-политически болх дIабахьа вIаштIехьдаргда нагахьа санна из болх беш бараш наха хьалхашка сий долаш, царна безаш, цар дувцачох наха пайда эцаш хуле. Из къаьстта а лоархIам болаш да хIанз, советски наьха вахара чухь, цар дешара боарам а культура а лакхъяларца дувзаденна лоархIамера хувцамаш хиннача хана. ТIеххьарча шерашка къахьегамхой чIоагIа тIабийрзаб дешара. Сайрийнарча а заочни а школашка, техникумашка, вузашка, культура институташка дешаш ба царех дуккха бараш. ХIаьта газеташ, журналаш, книжкаш ца дешаш, радио ла ца дувгIаш нагахьа саг вац хIанз. Алхха Грозне хIара эзара сага юкъера лаьрхIача 735 экземпляр газети журнали кхоач. ХIара квартире радио я, ди тIехьагIа дукхагIа хул телевизораш. Из деррига а ца лоархIаш дита йиш яц наха юкъера политически болх вIаштIехьбоаккхаш. Цу тайпара гIулакх эттача хана наха юкъе беш бола кхетама болх эргабаьккха тоабе безилга, цун формаши методаши шеръе, царна керда яраш юкъеяхьа езилга хьахьокх вахаро. Иштта вахаро хьалха даккхарца хьахинна массово-политически балха керда форма я политически информаци.

Шерра вIаштIехьъяьккха политически информаци е ховш бола агитатораш болаш бац ала йиш яц, хIаьта массанена а из е ховгрда ала йиш яц, хIана аьлча алхха агитатора цIи тIахилар мара кхы наха юкъе кхетама болх баь шийна хало е ца ловш бараш дукха ба агитколлективашта юкъе. ХIаьта цунца дувзаденна цхьаькха а да. ХIанзалца наха юкъе политически болх беш хинна вола агитатор универсала хьисапе экономически, политически, культураи Iилмани, дунен халкъашта юкъерча дешаех а, хIаьта иштта кхыдолча дешаех а нах дIакхетабе ховш хила везаш вар. ХIанзарча хана цу дерригача дешаех йола информаци ше кхетаьхьалана а цул тIехьагIа цунах нах дIакхетабе а цхьан сага атта дац, мелла дукха дийша, политически балхах кхеташ из вале а. Цулухьа наха юкъе беча кхетама балха специализаци е езилга, из болх бечар къаьст-къаьстача дешаех наха информаци а еш шоай болх дIабахьа безилга а гуш да.

Москва, Ленинграда, Харькова, Свердловска кхыйолча гоooдий партийни организацеша Iоаяьча опытах пайда а эцаш дIадоладаь из керда гIулакх Грозне. Цхьабакъда политически информаци яра опыт Iоаяь партийни организацеш Грозне а я. Царех я «Старогрознефть» НПУ бурув тохача контора парторганизаци. Укхаза цхьа шу хьалха денз вIашагIъелла болх беш я политинформаторий группа. Политически экономически дешаех кIоаргга нах дIакхетабу цу групперча информатораша.

Цхьа шу хьалха денз болх беш я информаторий группа Грозненски Iилма-тохкама мехкдаьтта института парторганизаце а. Институте вIашагIъелла политинформаторий йиъ группа я царна чувоагIаш 40 информатор а волаш. Цхьан группа информатораша дунен халкъашта юкъерча хьалах дувц, вокх групперчар — мехка чурча политиках, кхоалагIча групперчар — Iилмана а техникана а карагIдаьнначох, йиълагIча групперчар — культура, искусства, литература дешаех.

Берригача политинформаторех 37 саг лакхара образовани йолаш ва укхаза, хIаьта дукха дукхагIа бараш зIамагIа а боккхагIа а бола Iилман болхлой, лабораторейи отделийи кулгалхой ба. Политинформаторех виъ саг Iилман кандидаташ ба.

Парткомо политинформатораша бетта 'е езача беседай тематика увттаю, хIаьта хIара информатора бетта шиннел кIезигагIа беседа ергйоацаш вIаштIехьбаьккхаб укхаза болх.

ТIеххьарча хана политинформаторий группаш вIашагIъехкай Грозненски крекинг-завода, «Красный молот» завода, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене, иштта кхыйолча партийни организацешка. ХIаьта йолаш йола информаторий группаш дукхагIча лаьккъе йиъ лостамах болх беш а я. Уж лостамаш да СССР арахьарча политикахи дунен халкъашта юкъерча хьалахи дола дешаш, партеи правительстваи чурча политика дешаш; предприятей экономика дешаш, Iилмани культураи дешаш.

ЧIоагIа лоархIам болаш да информатораш Iомабелга, хан-ханнахьа царна консультацеш тIелилга. Цу гIулакха йоакхо е еза партийни организацеша а. Парте Грозненски Горкоме дукха ха йоаццаш хилар политинформаторий хьалхара городской семинар. Теоретически планах йола лекци берригача информатораштa цхьана йийшар, хIаьта е езача беседашта йола методически установкаши консультацеши группашта елар.

С. КОТИЕВ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

ГIИРСАШ ДИКАГIА ХЬАЛДЕ КОЛХОЗАШКА

КЕРДА пятилетка къаьстта шийна тайпара я. ХIана капитальни гIирсаш хьалдара планаш кхоачашъяра беххтокхаме ва кулгалхо хинна ца Iеш, хIара гIишлошъер а. Цудухьа доаханна кхий, жел е мастерской хьалъярга мел, фу дода, хьалъе йолаяь объекташ шоай ханнахьа яь йоалий, царех пайда ниййса эций яха дешаш бе-башха ца хеташ хила йиш яц хIанз цхьаккха а.

Ховш за, капитальни вложенеш дуккхача объекташта дIа-юха екъаро, гIишло сихха хьалъяь ца яккхаро йиззача комплектах оборудовани ца теларо, эшаш йоаца е моттигерча хьалашца кIезига тардуш йола машинаши оборудованиши тIаккхаьаро дукхаза а капитальни вложенеех ханнахьа пайда эцара гIулакх тIехьалоахаш хилар а цар эффективность лохъеш хилар а.

Цудухьа Сунженски, Шелковской, Грозненски районий хьалха латтача боахамашка шоаш капиталовложенеш дIайохийтача хана хьалкагIе а лоархIам бу, цар эффект мел хургья а дIадрхийташ дола рувкъа мел хана юхаметтаоттаргда а хьож.

Практико хьахьокх, эффектность продукци алсамъяларах, из яккхарга дIабола мах лохбаларах, къахьегама овсарле лакхъяларах латташ хилар.

Цо Iалашду колхозеи паччахьалкхени цIена доход лакхъе, колхозхой алапе боарамаш айде.

Цунах ха леза хьалъеш латта объекташ шоай ханна болх бе йолаялийтар мел лоархIаме да.

Халахете а, цу дешай терко хIанз а кIезига ю Нажай-Юрта, Советски, кхыча районий цхьайолча колхозашка, хIаьта из бахьан долаш юхаметтаотта аьттехьа а дац дIалахийта ахча. Хьалбе болабаь гIарс массехк шера баь ца боалаш моттигаш дукха ниййслу. Масала, хьайбай помещеней бIарчча комплексаш хьалъеш массехк шераш дьхад Нажай-Юрта района А. Шерипова цIерагIчеи Ведана района Орджоникидзе цIерагIчеи колхозашка. Ши шу да Гудермеса района «Дружба» яхача колхозе зернохранилище хьалъеш латта, Сунженски района «Красный Октябрь» яхача колхозе болх бе ца йолайоийташ латт 1963 шера денз хьалъеш йола объекташ: коровник, бани, хьайбаш леладераштa лаьрхIа цIа. Грозненски района 1-ча Мая цIерагIча колхозе 50 сага лаьрхIа хьалъяь столови 1966 шера апрель бетта йистеяла езача метте, октябре мара болх бе йолаялийтанзар.

ГIишлош ю специалисташ, халахете а, массехк колхозе мара бац, хIаьта капитальни гIирсаш хьалдара колхозашта доагIаш дола технически новкъостал деш юрта боахама производственни управленеш а яц. Колхозаша шоай планашта юкъе каст-каста кхухь е проекташ а, материалашца Iалашъеш а йоацаш объекташ, Iалашмате дукха ахча дехийта доагIачул совгIа дIаухийт колхозашца цар увттаеш йола распенкаш ниййса йий, цар учетага, отчетага хьожаш саг ца хилар бахьан долаш.

Дукха моттигаш я титульни списокаш промфинпланашка хьежжа йоацаш. Масала, Гудермеса района «Октябра 40 шу» яхача колхоза МТФ хьалъеш промфинплана тIа юкъейиса хинна сметни лимит 13 эзар сом дар, хIаьта титульни списка тIа хьахьекхар — 33,5 эзар сом. Сунженски района «Красный Октябрь» яхача колхозе общественни фондах хьаллаь чуIе цIеной промфинплана тIа доацаш дар, хIаьта титульни списка тIа ца объект хьалъе оттаяь хиннай.

ВIаштIехьдоацаш дакарра ахча дIа а телаш колхозашка гIишлой материалаш йиеш хилар. Къаьстта а ала доагIа ца Нажай - Юрта района колхозех. 1966 шера карра ахча а денна цемент, шифер, хьастамаш ийцад. «Путь к коммунизму» яхача колхозе, Калинина цIерагIча колхозе — шифер, и. кх. дI.

ХIана эгтара хьалхарча аргIанара декхар сенах латт аьлча, из латт, капитальни гIирсаш хьалдеча хана ахчани материальни ресурсаех пайда дикагIа эцарах, хьалъе йолаяь объекташ тар ме лу сихагIа хьалъяь яхарах, хIаьта цу ларда тIа керттера фондаш дегIаахарах а.

Уж декхараш вай республика колхозашка кхоачашдара мел эша торонаш йолаш я, хIаьта царех керттера наI — колхозашка 70 процент совгIа дола капитальни гIирсаш подрядни способах хьалдеш хилар. 25 колхозе подрядни балхаш деш я кхыча подрядни организацеел шоаш толашагIа хилар практике хьахьекха йола колхозий юкъара гIишлош ю организацеш. Колхозий юкъара гIишлош ю организацеш вIашагIйохкаро новкъостал ду заказчика эша гIулакхаш дикагIа кхоачашдара. Колхозий юкъарча организацей болх кхы а дикагIа пайдапагIбе хургбар, нагахьа санна гIишлош хьалъяра планаш реальни а хуларe уж шоай ханнахьа а увттайаре. Уж планаш паччахьалкхен гIирсаш хьалдеш санна ахчанцеи материалашцеи Iалаш а йоре.

Цудухьа дукха хIама да колхозашеи юрта боахама производственни управленешеи капитальни балхашта реальни планаши титульни списокаши шоай ханнахьа а лерттIа а вIаштIехьйоахилга Iалашдарах тийша. Вахаро тIагIертта дIадех колхозашка гIирсаш хьалдара проекташ увттаечеи кхоачашъечеи порядок хулга.

КПСС ЦК мартовски (1965 ш) Пленуме белгалдаьхар колхозашка хьалдеш дола гIирсаш, совхозашка а санна, материалашца Iалашланза ларг па хилар, хIаьта кердача пятилетка планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивашка дIаязлаь латт: производственни, чуIеча цIеной, культурно - бытовой гIирсаш хьалдара а хIаьта иштта эксплуатационни гIулакхашта а мел эша металл, турбаш, гIишлой материалаш хулийтийла колхозаштеи совхозаштеи гIишлой-монтажни балхий боарамашка хьежжа. Цхьабакъда, уж указанеш практике хIанз а йизза кхоачашъеш яц.

Цхьайола колхозаш, гIишлой материалаш юкь-юкъе ца йоагIаш сецар бахьан долаш, хьалъеш латта объекташ йистеяха йиш йоацаш я. Наурски района колхозашка гIишлой материалаш ца тоъар бахьан долаш 1966 шера кхоачашъяьяц телятникаш хьалъяр планаш. Планах 7200 устагIанна хьалъе эзаш хинна желаш, 3500 устагIанца мара хьалъяьяц. 21 эзар котама лаьрхIа хьалъе а 1966 шера болх бе йолаялийта а лаьрхIа хиннача помещенеех хьалъяьраши болх бе йолаялийтараши пхи бIаь котама тоъал мара яц.

Наурски района «Россия» яхача колхозе кирпичи тхов тIа йилла кIамен ца хилар бахьан долаш хьалъяь па йоалаш дукха гайра телятник, желаш, тхоена кIалхьара хьатт, юртбоахама машинашта кхоалле.

1967 шера 1-гIа январь тIаккхоачаш йистеяланза дукха объекташ йисаяр Сунженски, Шелковской районий колхозашка а, хIаьта 1966 шера цхьаккха объект болх бе йолаялийтаяц МалгIабика района «Кавказ» яхача колхозе.

1967 шера юбилейни халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен плана тIа лакхагIча темпашца дегIакхувла лаьрхIад юрта боахам, къаьстта а дукхагIа даккха лаьрхIад ялаги дулхи. Из дола хIама айхха дувзаденна да 1967 шера а иштта дIахо а дукхагIа хила езаш йолча капиталовложенешца.

ДукхагIа дIаахийта деза да кредиташ, дукхагIа эш капиталовложенешка дIаухийта ший доалахьара ахчани материальни средстваш. ХIаьта а шоай доалахьара средстваш вIашагIтохара башха сагото еш яц цхьайола колхозаш. Масала, Советски района колхозаша банкерча шоай капиталовложеней счеташ тIа капитальни вложенешта лаьрхIа дIачуденна ахча доагIачох 40 процент мара дац, Нажай - Юрта района колхозашка — 48 процент. хIаьта «Заветы Ильича» яхар а Ленина цIерагIа йола а колхозаш санна яраша — 18—21 процент. Паччахьалкхено хьахийца кредиташ кхыча гIулакхашка дIаухийташ йола зеннера практика хIанз а йитаяц колхозашка, хIаьта из Iбахьан долаш паччахьалкхено соцадергдац дIахецаш дола кредиташ, хIаьта лахийта ца доагIача дIалахийта кредиташ ханал хьалха а доахаргда.

А. БУХТИЯРОВ,
Госбанка Нохч - ГIалгIай республиканска контора [illegible].

ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

КПСС XXIII съезда решенеш вахаре кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбоахаш парте Октябрьски райкоми юххьанцара партийни организацеши гIерт идеологически балха формаши методаши тоае.

Укх тIеххьарча хана шерра яьржай лекционни пропаганда, агитационно - масеови, пропагандистски болх.

Районе дукхагIа хул производства хьалха латтарашца вIашагIкхетараш, тематически сайренаш, диспуташ, хаттарийи жопийи сайренаш, Даьхен тIем тIа дакъа лоацаш хиннарий, къамаьлаш, хIаьта иштта кхы дуккха безам тIабола массово - политически мероприятеш а.

Райкомои юххьанцарча партийни организацешеи хоаламболлаш белгалдоах дIахо организаторски политически болх тоабара де дезараш.

Юххьанцарча партийни организацеша шоай берригa теркам тIабохийт къахьегамхошта юкъе беш бола политически балха идейни боарам лакх бара, революционни къахьегамеи традицешца кагирхой хьалкхебара. Н. К. Крупскаяй цIерагIча культура ЦIагIа вIашагIъеллай грозненски машиннаькъахой революционни къахьегамеи традицей музей.

Цу музейна практически кулгаллара вIашагIъеллай 32 саг чувоагIа Совет. Цун юкъе ба къаьна машиннаькъахойи производстве хьалха латтараши: Бровенко, Муравьев, Стронова, Афанасьев, Богомолов, иштта кхы дуккха активисташ.

Халкъа музейна кулгаллеш ва къаьна коммунист А. М. Турченко.

ХIанз чIоагIа лоархIаме да дикача нахах лаьца керда материалаш гульяр, хIана аьлча укх гарггарча хана халкъа музеях е ела къаьначa ноахала къахьегамеи революционни традицешца кагирхой хьалкхебара йола кхетама центр.

Т. ЗИНОВЬЕВ.

СУРТА ТIА: ПЕТРОГРАДЕ КАМЕНОАСТРОВСКИ ПРОСПЕКТЕРА ГОРОДСКОЙ МИЛИЦИ (1917 ШЕРА 2 АПРЕЛЕ ДАЬККХАД СУРТ).
П. Лукницие сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИЗЗА ДАКЪА ЛОАЦ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна сийленца накъабахара доккхий декхараш тIа а ийца уж кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба город Грознера комсомольцаши кагирхойи. Комсомольски комитеташа, юххьанцарча комсомольски организацеша, комсомола райкомаша эргабаьккха тоабаьб шоай болх. 14 эзар совгIа комсомолеци кагирхойи ба коммунистически къахьегама цIи яккхара социалистически яхье баьнна, хIаьта ворхI эзар совгIача кагийча наха, мехкараштa хIанзлехьа еннай из сийлен цIи, 287 комсомольско-кагирхой коллективаш къовсам лоаттабеш я из сийлен цIи яккхара, хIанзлехьа из сийдола цIи лелаеш 141 коллектив я.

Город Грознерча комсомольцаша дизза дакъа а лоацаш, московскии ленинградскии предприятей инициативах, хьалхарча квартале кходаь мехкдаьтта, мехкдаьтта продукташ 15 эзар совгIа тонн я, цаIах миллион гаргга киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй, кийч а яь балха юкъейихьай 490 рационализаторски предложени. Цар паччахьалкхенна баь пайда итташ эзараш сомаш да. Хьагул а даь паччахьалкхенна дIачуденна тиша аьшк эзар тонн совгIа да. Гуш махиллара юбилей сийна комсомольцашеи кагирхошеи тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхилар хIанзлехьа гучадаьннад.

Комсомольски организацеша керттера лоархIар берригача комсомольцаша шоай сменни нормаш кхоачашъяр хинна Iац, чIоагIа къовсам лоаттабу цар берригача кагирхоша общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаргдола гIулакх дара, царга шоай общеобразовательнии политическии боарам лакхбайтара.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа Октябрьски Ленински районашкара комсомольски организацеш, Грозненски ремонтно-механически заводера, крекинг-заводера, вагонни локомотивнии депо комсомольски организацеш, кхы дуккха араш. Дезача цIей сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш, хьокхам тел цар кхыча комсомольски организацешта.

Къоначa болхлошта юкъе дика къахьегарах укх шера белгалваьнна ва вагонни депо слесарь Шляховский Григорий, Нохч-ГIалгIай химзавода инженер Парагульгов Махьмад, СМУ-2 плотник Марзиев Махьмад, «Красный молот» завода токарь Воропаев Виктор, № 1 йолча хIамаш тегача фабрика мотористка Чурилова Нина, кхы дукха бараш. Октябрь цIейна сийленца накъадахара эггара дикагIйолча формаех цаI я ший профессех, дикагIвола къона болхло яха цIи яккхара кагирхошта юкъе яьржа социалистически яхь. Из яхь дIайолаяьй комсомола Грозненски комитета инициативах. Города промышленни, кхачан, быта предприятешка шерра яхь яьржай цу даькъе. Производства спецификага хьежжа яхьа хьалаш кийчду комсомола комитета, хIаьта бутт чакх ма баьллингехьа яхьа итогаш ю. Хьалхара моттиг яьккхачoa лу «дикагIвола токарь, слесарь, оператор, гIишлошъер, продавец, иштта дIахо» яха карара кара тела Ще вымпел. БIарчча бетта из вымпел хул из хьаьккхача болхлочунга.

«Грознефть» объединене чуйоагIача Грозненски ремонтно-механически заводе традици а хинна дIаэттад бIарччача шера социалистически яхье хьалха латташ хьаьвенача зIамигача сага е йиIий портрет завода сийлен аллее хьалтохар. Цу гIулакхо дикагIа кхоачашдайт хьалхашка латта социалистически декхараш. Комсомольцашеи кагирхошеи тIаийца социалистически декхараш дар хIара сменах нормаш 120 процентал чухнахьа йоацаш кхоачашъе, хIаьта юкъера лаьрхIача хIара сменах нормаш 129 процент кхоачашъю цар. Профессех дикагIвола къона болхло яха цIи яккхара хьалха латтараш ба: токарь Новожилов, слесарь Бекалин, термист Багацкий, кхыбараш. ХIара бетта задани 140—150 процент кхоачашъю цар.

Къоначa болхлой къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара а дукха балхаш ду комсомольски организацеша. «Красный молот», ГАРО, ГРМЗ яхача заводашка традиционни деноли хиннад новаторий деноех. Цу дийнахь балха тIа хьалха латтача болхлочун моттиг йолча гуллу кагирхой. Берригa теркам тIабахийта цо балха тIа пайда ийбеча дикагIйолча методашка хьеж уж, цо яь приспособленеш, инструментий конструкцешка хьеж. ГРМЗ къоначa болхлошта укх деношка хиннача новатора дийнахь ейзар балха тIа хьалха латтача токарий Богашева, Ахаева, Розентала, слесарий Погосяна, котельщика Максимова балха опыт. Цу дийнахь дикагIбарий опытах лаьца къамаьлаш, беседаш йир кагирхошца инженераша ни. Потенкос, Морозовас, Екимова, кхычар. Тайп-тайпарча профессеех производствана юкъедихьача кердадарех обзор йир цар.

Уж санна йолча мероприятеша вIаштIехьдоалийт къахьегама овсарле лакхъе, къоначa болхлой технически говзал лакхлу, дукхагIа хул рационализатораш.

Цхьабакъда, города ерригача комсомольски организацеша бизза пайда эцац социалистически яхьа дикагIйолча формаех. Профессех дикагIвола къона болхло яха цIи яккхара йола социалистически яхь лелаеш яц городерча дуккхача гIишлон организацешка, «Трансмаш» яхача заводе, «Октябрьнефть», «Старогрознефть» НПУ бурувдеттарий конторашка, химически комбинате, кхычахьа. Уж кхоачамбоацараш дIа а доахаш, социалистически яхьа керда формаши методаши производствана юкъе а кхухьаш, сийленца накъабаха беза берригa кагирхой Октябра дезача цIейна.

П. ПОДНЕБЕННЫЙ,
ВЛКСМ Грозненски горкома орготдела заведующи.

КПСС XXIII СЪЕЗД ОБЩЕСТВАНА IИЛМАН ЛАРДЕ КУЛГАЛДАРАХ

Цхьа шу даьннад парте идеологически балха, коммунисташ а берригa къахьегамхой а лаккхара идейность, социалистически сакхетам болаш хьалкхебара боккха теркам тIабахийта КПСС XXIII съезд хьайнйла.

Съездо теркам тIабахийтар марксистско-ленински теори дIахо творчески дегIайоалаяра. Цу теорена тIаложаш да общественни вахаре хула процессаш йоашхилга, цар маIан а закономерность а гучадоахилга, парте Iилман лардаш йовзийтилга.

Iилман ларде кулгалделга юкъедоаладара, экономически социальни процессашта доаладара хьакъехьара дош, кхы тIатоха хIама доацаш, селла къаьгаи хоадамеи оттадир КПСС XXIII съездо. Съезде аьча Центральни Комитета отчетни доклада тIеи нов. А. Н. Косыгина аьча «СССР халкъа боахам 1966—1970 шерашка дегIабоалабара пхе шера плана хьакъехьара КПСС XXIII съезда директиваш» яхача доклада тIеи хьалда белгалдаьд пхе шера плана керттера социальни декхараш. Халкъа материальни хьал-торо тоаелга алхха экономически декхар хинна Iац. Дуккха а социальни тIехьленаш шийха йоахкаш гIулакх да из. Масала, личность массе оагIорахьа дегIайоалаелга, городаи юртаи юкъера кертапа болх бечеи кулгашца болх бечеи наха юкъера лоархIамера башхалонаш дIайоахилга, союзни республикай экономикеи культуреи дегIаахар цхьан боарамга дугаш дIахо а нийсделга.

Цу дерригнеша хьахьокхар иштта да: обществана Iилман ларде кулгалделгеи доалделгеи — из да цу общества экономически а, социальни а, духовни а процессашта доалделга, вешта аьлча, общественни вахара ерригача сферашта доалделга.

Iилман - технически революцех социальни хьахиннараш теркал ца деш, экономически хувцамаш теркал ца деш, къахьегамхой коллективаш социальни дегIаахара тенденцеш ца тохкаш лелабе йиш йолаш бац хIанз вай идеологически болх. ХIанз чакхйоаккхаш йолча боахама реформа эггара лоархIамерчарех цхьа оагIув я экономически вахара керттерча моттиге предприяти, коллектив оттаеш хилар. ХIаьта къахьегама коллектив — из я общества боахаман а социальни а ячейка, цу чу вIаши тарлу болхлочун ший хьашташ, коллектива а ерригача общества а хьашташ.

Боахама реформа общества хьашташта маешшара а я, хIаьта цунца цхьана цо производство дегIаярца материальни а моральни а чIоагIа хьаштдолаш хулийт коллектив а къаьст-къаьста болхлой а. Ерригача коллективо баьча балхах хьадоалача беркатага хьежжа мара хургйоацаш оттаю цу реформо къаьст-къаьстача болхлочоа еш йола материальни пошренеш. Хьаду, цу тайппара, ерригача коллектива болх дика леларца, общественни беркаташ алсамдаларца чIоагIа хьаштдолаш а из эггара хьалха шийна пайдана долга кхетадеш а хIара къахьегамхо хилийтара маэшшара дика хьалаш.

Дика камаьхал а йолаш идеологически болх лелабар — из да, боахама даькъера хьадда дола декхараш коллективо кхоачашдара новкъостал делга хинна ца Iеш, цун социальни дегIаахара нийса лостам телга а, общества а, хIара къаьст-къаьстача сага а, коллектива а хьашташ гармонически вIаши тардалийтар Iалашделга а.

Идеологически балха лоархIам лакхбелга иштта хьалхадоах буржуазни идеологецара къовсам кхы а чIоагIагIа лелабанза барг ца хиларо а.

Социально - политически шин система геттара ирбенна классови къовсам болча хьалашка лелабу парте ший идейно - политически болх, аьнна, цу деша теркам тIаэзар КПСС XXIII съездо. хIаьта из иштта хиларо дIатех коммунистий, берригача советски наьха революционни фелал хоалам боллаш лакхъелга, империализма лелаю идеологически диверсеш гучайоахилга.

Империализм вай классови моастагIа хилар, социалистически строяна духьала, цун принципашта, идеологена, морала духьала цо зуламан болх лелабеш хилар цIаккха а диц ца долийташ даиман дагакхаба, яхаш, хьех вай парте советски халкъа. Идеологически диверсей новкъосталца советски наьха кхетам тоIабе, харц новкъа баккха, уйлашта уж шекбаха, шоай кхоаненах уж бIубенна хилар дохаде, вай мехка дика камаьхал а йоалаш коммунизм хьалъяра новкъарленаш е гIерт империалисташ.

Цудухьа янне а йиш яц воай фелал мельялийта, идейни герз аьрхIдалийта. Цул совгIа, парте хIара член декхарийла ва империализма антигуманистически чулоацам, цун политика, идеологи гуча а йоахаш маярра дIайовзийта. Вайца моастагIал долча буржуазни идеологеца духьалара къовсам цхьанна хIаманна а тIехьашка ца доалаш лелабе беза.

Цудухьа вайна хьалхашка декхар отт — советски наха политически кхетам балара гIулакх чIоагIдара ерригача торонех пайда эцилга, деррига гIулакхаш а классови къоастам дукхагIа болаш леладелга, буржуазни идеологеца къовсам лоаттабара эшшаш долча кхетамашца советски нах кийчбелга.

Цу гIулакха эш дунен тайп-тайпарча районашка империалисташа леладу зуламера агрессивни гIулакхаш къахьегамхошка цIендаь дIадовзийтилга, шоашта паргIато яккхар духьа халкъаша лелабу революционни болам тоIабара тIаерзаяь йола халкъашта духьалара цар реакционни политика, социалистически мехкашта духьала лелаеча идеологически диверсей политически чулоацам къахьегамхошта мабарра дIабовзийтилга.

Воай пропагандистски балха тIехь хьокха а ховш дIахьувкха еза дунен халкъашта юкъе кхоккаденна латта гIулакхаш кIаьдлара, керда дунен тIом хьара бола кхерам юхатохара тIаерзаль йола вай паччахьалкхен политика.

Идеологически балха тIехь санна, парте политике а Iилман подход лелаяро дIадеха эггара лоархIамера гIулакхаш да, цкъа-дале, принципиальность, вешта аьлча, къаьст-къаьстача наьхеи группайи хьашташ а доацаш, ерригача болхлой класса на, дуккхача къахьегамхошта хьашт дола никъ лелабелга, шозлагIа-дале, бакъдарий нийса мах белга, практически опыта лоархIам белга.

Идеологически болх — из накъацара болх ба. Реальни гIулакхашца, вахара бокъонцарча хьалашца нийс а беш бе беза из. Цу балха керттера декхар да коммунизма материально-технически база дика камаьхал а йоалаш хьалъяра, коммунистически общественни отношенеш оттаяра общества берригача членашта Iилман мировоззрени коммунистически морали йолаш уж хургбола кхетам балара къахьегамхой оарцагIбоахилга.

Обществана кулгалдарах къахьегамхошта Iилман мировоззрени ялараи хIанз эггара лоархIамегIа дола общественни Iилмаш дегIаахара цIаккха а йохаргйоаца идейни ларда я марксизма-ленинизма принципаш.

«Общественни Iилмай даькъе советски Iилмахой эггара лоархIамегIа ра декхар да, — аьннад КПСС XXIII съезда резолюце тIа, — коммунизм хьалъяра практикаца айхха бувзам а болаш экономика, философеи социологеи, историе, бокъон проблемаш яьшха къоастаелга» (КПСС XXIII съезда, стенографически отчет. т. 2, оагI. 312. Политиздат, 1966 шу).

Общественни Iилмаш дегIаахара даькъе доккхий толамаш даьха хилар белгалдаьккхар КПСС XXIII съездо. Экономисташа хьинаре дакъа лаьцад экономически реформа кийчъеча, философаша дикка пайдане балхаш яздаьд естествознане, логика, социологе, Iилман коммунизма проблемех.

Белгалдаккха деза Нохч-ГIалгIай АССР дешареи Iилма-тохкамеи институтий болхлоша дикка беркате балхаш даь хилар. Алхха нефтяной педагогически шин института преподавателаша яз а баь, 1966-ча шера кепа теха арабаьннаб халкъа боахама чIоагIа лоархIамера 25 болх. Укх тIеххьарча шерашка кандидатски диссертацеш защита яьй Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института 13 Iилман болхлочо. Мехкдаьтта доаккхеи мехкдаьттах тайп-тайпара продукташ йоахеи промышленность дегIайоалаяра шоашкара доккха дакъа юкъекхухь Iилма-тохкама нефтяной институтий Iилмахоша.

Ховш махиллара, грозненски Iилмахоша хьаяьй вай Даьй-мехка крекинга технологи. «Гипрогрознефта» конструктораштцеи инженераштца - производственникаштцеи цхьана цар Советски Союзе эггара хьалха болх бе дIайолаялийтар каталитически крекинга промышленни установка. Берригача мехкарча нефтепереработчикашта школа а хинна дIаэттар из установка. Iилмахошеи Грозненски крекинг-завода болхлошеи чIоаггIа къахьегарах Советски Союзе эггара хьалха болх бе дIайолаялийтар катализатораш кийчъю промышленни фабрикаш.

Iилман болхлоша дакъа лаьцар мехкдаьтта продукташта переработка яра дуккха процессаш шийна чухь чакхйоахаш хургйола комбинированни нефтехимически установка кийчъеча. ГрозНИИ даьча тохкамаша торо хилийтар мехкдаьтта продукташ электрически токаца цIенъяра йола установка мехка эггара хьалха хьалъе. «Молекулярни ситаш» аьнна цIи дIаяха йола эффективни адсорбент-цеолиташ СССР-е эггара хьалха хьае болабеннараш а иштта грозненцаш ба.

Аппаратийи контрольно - измерительни приборийи конструкцеш кийчъеча, парафини синтетически

ЛОАМАН ДАЬГIЕНЕХ НИЙСА ПАЙДА ЭЦА

Нохч-ГIалгIай республике я лоаман даьгIений 261 эзар гектари цоний 41 эзар гектари. Доакъарий баланса башхало я Iаии ахкани доакъарий запасаш нхьагара ца хилаш. Ахкан замалахьа лоамашка пхеза дукхагIа доацен доажаде йиш я, лоаман понашкара яьккхача аьлаца Iай кхоабаре. Дика кхетадеш да, лоаман районий колхозашка ахкан замалахьа даьгIенех бизза пайда эцалуш ца хилар. Цудухьа шаьрача ядача районий боахамашка йиш я лоамарча дукххача доакъарех пайда эца. Массехк шу да республика лоам дажа а ухийташ доахан кхоаба. 1966 шера аьхки лоам дажа дахийта хар 65,4 эзар бежани 27,1 эзар устагIей. Цхьабакъда, даьча лоархIамаца къахьокх, лоаман даьгIенех бизза пайда эцаш хилча, ахкан замалахьа цига дажа долха доахан шозза гаргга дукхагIа хилийта мегаргхилар.

Лоам шортта буц, дегIо ма лоава температура хилар, баьца хий хьаIувдаш йола салоахка хIама ца хиларо аьттув бола хьалаш хулийт цига ахкан замалахьа хьайбаш леладара.

Рельефага, баьций дукхалга, караераяарга диллача тайп-тайпара я Нохч-ГIалгIайчен лоаман даьгIенаш. Цо йиш хулийт лоаман даьгIенаш къаьст-къаьстта зонаш а яь екъа: деттача доахана Iулаш леладераш, дорстадара къона доахан лоажадераш, жа леладераш. Уж даьгIенаш хьакъоастаелга моттига лакхалца дувзаденна да. Лакхача моттигашка цхьанахьара микроклиматаш бе-бе хиларо йиш хулийт тайп-тайпарча ханал долча хьайбашта даьгIений участкаш шо-шоашта хьакъоастае.

Масала, йIайха климат латта цхьацадола бердаш ханна замагIа дола хьайбаш доажаде дикагIа я. Къаьстта хила еза исхале тха доаха жа доажадергдола даьгIенаш. Уж я климат екъагIеи ботанически лоаттамга диллача буц шаьрача аренашкарчунна тарей йола къулбехьентахьарей малхбоаленгахьарей лоамий босенаш.

Лоаман даьгIенех тайп-тайпара вонаш елга Iалама хьалашца дувзаденна ца Iеш, уж караерзаяра боамца а дувзаденна да. Масала, шура луча доахана даьгIенаш караерзаелга цу доахана дукхалах тийша хинна ца Iеш, царна тIаккхача торо хиларах, шурий продукци хьоза йиш хиларах, хий долаш уж хиларах тийша а хул.

Республике эггара шерагIа даьржа да лоаман даьгIенашка дорстадарай ондадахарай къона доахан кхоабилга.

Лоамашка дажаш йоаккхача юкъа (4 бетта) хIара хьайбанна тIаккхет 64—88 килограмм дозал — деннен бийсаннеи юкъера лаьрхIача 505—704 грамм. Цхьацадолча боахамашка хьежача гуш да Iаламо деннача лоаман беркатах бизза пайда эцаш колхозаши совхозаши ерригаш а ца хилар. Укх шера деннен бийсаннеи юкъера лаьрхIача «Атагинский» совхозерча Ахмадов Мовлади Iулацарча 368 шинарех хIаранена тIаккхийтта дозал 1019 грамм хилар. Цун маIан да, дажа даха яьккхача ерригача хана хIара бежана 140 килограмм дозал тIаккхийтта хилар.

Лоаман даьгIенашка хьайбашта дуьх дукха тIаккхеташ хилар моша доакъар цига шортта хиларца дувзаденна ца Iеш, цу даьгIенех пайда эца харца а дувзаденна да. ДукхагIа болча гуртонраваашта хов, лоамашка а белгталара, хьалххагIе а уйлаяь оттаяь дозал тешшаме дукхагIа тIакхетийтарал совнагIа, даьгIений продуктивность лох ца ялийта а йиш хулийташ йолча даьгIенех пайда эцара система эшилга. Из теркал а деш, дикагIа болча скотникаша, бежа Iуща каст-каста хувц хьайбаш латта моттигаш, хIара участкага 2—3 кIиранна са а лоIийташ. Йийкха йолча деношка лаьттаниа тIунал йолча участкашка доажаду хьайбаш, хIаьта догIа делхача хана «екъагIча» моттигашка. Лоаман даьгIенаш йоха ца ещ дукххача шерашка дIаIаьхъяра керттера ларх я ший тайпара даьгIений оборот юкъе а яьккха царех цу тайпаро пайда эцар.

Масала, Грозненски района боахамашка ахкан замалахьа доахана совнагIа тIаккхетача цхьаи центнерага дIабода мах 70—95 сом ба, цунах доакъараша лоаман — 52—60 процент. ХIаьта лоамашка совнагIа тIа кхетача дозалга бодача маьха структурана юкъе 72 процент алапе доац, хIаьта доакъарана 1 процент гаргга мара лацац. Лоаман даьгIенашка дахан Iалашдеш болча болхошта шоай кертерча алапел совнагIа кхы тIа 40 процент лу. Цхьабакъда, тIаккха а 30 сомал дукхагIа леккхаш 1 центнер дозал тIаккхетийтарга дIабода мах, хIаьта юкъера лаьрхIача кхаь шера ца хилар 16 сом гаргга (духхьал дIадоагIа лаьрхIача).

Шаьрача ядача районий колхозийи совхозийи экономикана доккха новкъостал да лоаман даьгIенаш.

Республикерча цхьаделча боахамаша деш да ахкан замалахь детта доахан лоаман даьгIенашка леладелга (Урус-Мартана района «Горец», «Гехинский» яха совхозаш, Шаьла района «Джалка» яха совхоз, Ачхой-Мартана районера «Лермонтовский» совхоз).

Iулаша лоаман даьгIенашка дажаш йоаккха ха 2,5—3 бутт я (май чакхбоалаш дIайолаенна сентябрь хьаиллалца). Шура луча доахана Iулаш доажадара лоаман даьгIенех пайда дикагIа эц лоаманна юхерча зона боахама. Лоам дажа дахача доаханна шурий продуктивность массаза а дикка лакхлу. Из цу хана (май бовш — июнь болалуш) лоамашка буц хIара аьяларца дувзаденна да.

Лоаман даьгIенашка детта доахан дажа дахача денз хIара деннеи бийсаннеи йоаккха шура 40—44 процент тIаккхет, хIаьта шурий хьоанал лакхъялар а тIехьа лаьрхIача — 65—70 процент. Лоамашка йоаккхача шурий башхало я цунца хьоанал дукхагIа хилар, хIаьта цун маIан да лоамара буц хьайбанна пайданегIа хилар.

Шин шера тохкам баьб оаха «Гехинский» совхоза шура луча доахана Iул ахкан замалахьа лоаман даьгIенашка леладар мел пайдана да хьожаш. Шурий цхьа центнер яккхарга дIабода мах 7,5—8,5 сомал лакхагIа бац (духхьал дIадоазар лаьрхIача). Доахана продуктивность эггара лакхагIа хул июни июли бетташка, хIаьта цул тIехьагIа денз шура эша яла йолалу. Доахана шурий продуктивность лохьялар даьгIенех пайда нийса ца эцар бахьан долаш да. Пайда нийса эцац хьайбаш латта моттигаш хувца торо ца хилар бахьан долаш. Доахан цхьан метте лоаттаде лезаш хул кхычахьа дIалигача хий ца хиларахи шурий заводаца бувзам лоаттабе йиш йола наькъаш ца хиларахи. Хий дола моттигаш кIеанга а урхенаши мухалеши сов ира и хиларо пайда эцаргбола даьгIенаш кIезигагIа чулоацийт. Из бахьан долаш, цхьан метте доахан доажадеш цхьаши бутт баьннача гIолла даьгIен сурт хувцалу: цхьатарра сийна буц тIа а яьнна лаьттача даьгIен участке дIаюха мел хьежача доахана дийхка наькъа такилгаш хул лаьтта гуча а даьнна дадаш, хIаьта тIехьагIа цига йоархIи кIотаргаши тIаьда йолалу.

ХIара шера цхьа участкаш хул боахамаша пайда эцанза ца доалараш, хIаьта из бахьан долаш даьгIенера баьцаш геттара чIоагIа йоаю, цига хьайбаш леладарах боала пайда кIезиглу. Масала, нагахьа санна 1961 шера (лоаман даьгIенех пайда эца болабеннача шоллагIча шера) хIара кхоабача Iатта лоархIаш бетта яьккха шура 175—180 килограмм хинйаяле, 1966 шера (даьгIенех пайда эца болабеннача кхоалагIча шера) 155—165 килограмм мара яккхан зар. ХIара шера 8—10 ди лоацлу лоам дажаш доахана йоккха ха а.

Лоаман даьгIенех пайда дикагIа эцара цар продуктивность лохйолийтаргйоацаа мероприятеш чакхъяханза ерзьяц. Царех керттера яраш я: даьгIений оборот юкъейоалаяр, юкъ-юкъерча участкаш тIара тIой дIададахар, йоархIашцен доххьаж доаллача баьцашцен къовсам лоаттабар, кIоторгаш дIаяхар. ДаьгIенашта тIадоладха наькъаш дахкарой хий доалла моттигаш хьагучаяхарой йиш хулийтаргья лоам дажа доахан дукхагIа кхувла, эффект йоккхагIа хургья лоаман Iалаьмате йоккхийча даьгIенех пайда эцарах.

ХIанзалца геттара кIезига пайда эц лоаман даьгIений «же» зонах. Лоаман бирсача хьалашка дебалара аьттув дукхагIа болаш да морса тха дола жа. Цхьабакъда, республикерча дерригача жех 10 процентал дукхагIа дац уж. Исхале тха доахача жега лоаман даьгIенех пайда эцара чIоагIа новкъарле ю цига йоачаш дукха хулаши йIаьххача хана дохк латташи хиларах, шаьрача аренашкарчунца нийсдича фои лаьттеи сов тIуна хиларах. Даьхача земаша хьахьекхад, исхале тха доаха жа атмосферни давлени лохагIа йолаш долча лоаман хьалашка дикагIа тарлуш хилар. Цудухьа йоачаш кIезигагIа хулаш йолча лоаман даьгIений участкашка ахкан замалахьа леладе геттара дика мегаргда исхале тха доаха жа.

Тха опыташка гучадаьннад лаьрхIа хьакъоастаьча лоаман даьгIенашка исхале тха доаха жа кхабарах боккха пайда боалаш хилар.

Мишта хул хьажа аьнна, лаьрххIа жа доадаро хьахьекхар, лоаман даьгIенашка доажадаьча жево дуьх дукхагIа дуллаш хилар. Лоам даьжача жево шаьрача аренашка даьжарел 2—4 процент дукхагIа дуллар дуьх, мухь а иштта цар дукхагIа хилар. Лоам даьжача ийс бутт баьннача Iоахараша дерста дуьх 18,5 процент дуллар, шаьрача даьжараша — 13,3 процент, лоам даьжача 1,5 шу даьннараша 21,3 процент, шаьрача даьжараша — 18,1 процент.

Лоаман даьгIенашка даьжача жен тха а дикагIа хул. ВорхI бутт баьннача хIара Iоахара тIера юкъера лаьрхIача даьккха тха 2,05 килограмм хилар, лоам даьжараштa тIера даьккхар — 2,64 килограмм.

Исхале тха доаха жа ахкан замалахьа лоам доажадар Нохч-ГIалгIайчен жа леладеча боахамашта къаьстта лоархIаме да.

Наурски Шелковской районашкара (жа леладеча керттерча районашкара) бурунии оалаш йола даьгIенаш дажа жа сов дукха долаш а юххьанца денз юха тоае езаш а я. ДаьгIений цхьа дакъа пайда эцаргбоацаш цхьан юккъа аллийта а салаIийта а дезаш да. Цу даькъе хьалхара гIакаш даьхад исхале тха доаха жа лоам дажа дахийтача Наурски района «Терский» яхача жа леладеча совхозо.

Лакхача лоамашта юкъерча даьгIенех пайда эцаро, хьайбай продукци дукхагIа яккхара долча кхоачамех цаI лархIа езаш уж хиларах тарра, новкъостал дергда республика юрта боахама болхлошта хьалхашка латта декхар кхоачашдара.

Л. ОЖИГОВ.

Нохч-ГIалгIай юртбоахама опытни станце хьайбаш леладара отдела заведующи, юртбоахама Iилмай кандидат.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Лакхара къахьегама толамаш даьхад Гудермесски района «Гудермесский» яхача совхоза цхьоалагIча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша. ЯлхайтталагIча марте кхоачашйир цар шура яккхара квартальни план. Цул совгIа, квартал чакхъялалехьа планал совгIа 25—30 тонн шура яккха лаьрхIад цар.

Ферма доаркашта юкъе яьржача яхье хьалха латт дуккхача хана дена болх беш йола Х. Абдурзакова. Квартальни планага хьежача хIара кхоабача Iаттагара яккха еза шура 353 килограмм мара йоацача шин беттеи ах беттеи хIара Iаттагара 494 килограмм шура яьккхай цо.

Цул дукха тIехьайнеаяц ше леладеча доахах хIара Iаттагара 412 килограмм шура яьккха доярка С. Абдулаеван 453 килограмм яьккха С. Чалаеван.

Дика къахьийгал квартальни план кхоачашъяра шоллагIча шурий-товарни ферма коллективо а. Лакхара къахьегама толамаш даьхар ферма доаркаша Д. Тибиевас, М. Зелимхановас, кхычар. Шоаш леладеча доахах хIаранегара юкъара лаьрхIача 420 килограмм гаргга шура яьккхай цар.

Укх юбилейни шера хьайбаш леладераша хьалхара даьха къахьегама толамаш да уж.

Р. ЮСУПОВ.

Кхаьнка доа уллача хана шийна совмий беш кхеча Курскерча А. А. Фоменко гаьнаш тIа 20—25 лимон йоалл. Фоменко цIагIарча хьалашка лимонаш кхею 20 шу да. И. В. Мичурина методаш юкъс а кхувлаш, фу дебаш хиларах пайда а эцаш хержача гаьнашта, дикагIча оагIорахьа кхеерг йолаш, лостам а телаш, керда форма хьахиннай цун — цIагIарча хьалашка сом дика латаш йола лимон. Из лимон боча яц, температура лоха яр, фо декъа дар, сердал тоъаш яцар аьнна духьала отталуш я.

Из гIулакх Фоменкогара дIа а ийца леладеш дукха нах ба Курскехиний ца Iеш, Москве, Ленинграде, Урале, кхыметтел СибарегIа а. Духа письмош ух цунга мехка тайп-тайпарча городашкара.

СУРТА ТIА: 1967 шера кхеяь лимонаш чуэцаш воалл А. А. Фоменко. 10 шу даьнна йолча цу гаьно 23 лимон еннай.

О. Сизова сурт.
ТАСС фотохроника.

Iаьсий цамогаш хIана хул

Массехк шера вIаштта хьайбаш Iана чусовцадаьча хана тха района дукххача боахамашка диспепсия яха лазар хул керда даьча дукххача Iаьсашта.

Ховш махиллара, бийда шура юача хана Iаьсашта хула хала лазар да диспепсия, вешта аьлча Iодаьча хьалхарча пхе дийнахьа. Из лазар хиннача Iаьсий че талх, юаш йола хIама дегIах дика латац, цудухьа сихха кIала дисе дов Iаьсий. СихагIа хул из лазар Iодешше эсала долча е антисанитарни зоогигиенически воча хьалашка кхедаьча Iаьсашта. Сихха из лазар даьржача хана доагIаш дола дарба ца дича 80 процентага дIакхача тарлу цамогаш хинна Iаьсий.

Соахка чIоагIа даьржадар диспепсия № 2 йолча шурий баьцадаарий совхозе, «Советская Россия», «Новый быт» яхача колхозашка, из бахьан долаш дукха Iаьсий дIакъаьстадар.

Цу боахамашка профилакторешии родильни отделенешии кийчйир, йоагIа санитарни цIено йир, дахка дезденна доахан кийчдарай Iаьсий кхедарай кхоачашъе оттаяь зоогигиенически бокъонаш лелае баьлча кхы Iаьсий цамогаш хиланзар. Из хиннахьа даьдаларе вIалла Iаьсий дIакъастаргдацар.

Укх шера а даьржад из лазар № 1 йолчеи Грозненский шурий, № 3 йолча шурий-баьцадаарий совхозашка.

Iилмо хьахьекхад Iаьсашта диспепсия яха лазар хилара керттера бахьан детта доахани духхьашха дахка шинараши доагIача тайпара ца кхоабаш, цхьа тайпа доакъар дехкаш хиларах долга, къаьстта дахка ха гаргакхаьчача хана. Города юхедадача боахамий хьалашка из лазар халар керттерча даькъе доаханна дехкача доакъара рационаца йол йоацаш, кхыметтел дахка дезденнача хана а, дукха барден силоси теларца дувзаденна да. Иштта цхьа тайпа, миста доакъар телаш хилча пайданера вещесташ дегIах дика дIалатац. ХIаьта белоки витаминаши кхоачамболаш хилац из бахьан долаш Iатта керахь улла Iаса дика дегIадагIац, цудухьа эсала хул Iодаь Iаса. Из бахьан долаш бийда шура а талх. Миста а витамин «А» кIезиг йолаш а хул. Цу дерригача кхоачамбоацараша хьахулийт диспепсия.

Из лазар ца хилийтара боккхача лоархIаме да дахкаргдола доахани духхьашха дахка шинараши шоай ханнахьа ца деттаи дитар, керда Iодаьча Iаьсашта доагIа гIулакх деш санитарни хьалаш лоаттаделга. Халахете а из кхетадац «Староюртовский», № 1 йолча шурий, № 3 йолча шурий-баьцадаарий совхозаш-

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ка. Укхаза яц лаьрххIа хьалъяь родильни отделенеш, профилакторешь. Йолаш яраш тиша я, йIовхала-шела режим лоаттаяц, винтеляци яц, помещенешка тIунеи, баьдеи, шийлеи я.

Сомий баьцадаарий совхозе (директор нов. Маликов, керттера ветеринарни лор нов. Шестаков) родильни отделенеши профилактории къаьста яц, керда даь Iаьсий докъадеш къаьстта отделени яц телятнике. Кхы а воча хьала тIа я «Староюртовский», № 1 йолча шурийн совхозашкара помещенеш. Цу боахамашкара родильни отделенеш тишеи хьайбашта доагIа хьалаш хургдолаш кийчъяьи яц, цул совгIа зIамига хиларах дукхагIа дола доахан во хьалаш долча коровникашка дахк. Керда Iодаь Iаьсий тIунача, баьдеча помещенешка да. Дахка дезденнача доаханнеи духхьашха дахкача шинараштеи барден силоси тел.

Иштачa хьалашка леладеча хьайбаша даьча Iаьсашта диспепсия хул.

Шерра даьржача лазара духьал ю профилактика йизза кхоачашъе еза.

Цкъа-дале дегIа пайдане хургдола хьаьна доакъар телаш доахани духхьашха дахка шинараши дахка кийчде деза. Дахкале пхийтта ди хьалха родильни отделене дIа а оттадаь доагIа хьалаш Iалашдеш наьна кер чура Iаса дика дегIадоагIаргдолаш, бийда шура дикагIа хургйолаш гIулакх де деза. Цудухьа бахкале ши бутт хьалха лакъийта беза етт, хIаьта цу хана денз доакъара рациона юкъе хилийта йиш яц барда, силос кIезигагIа тела еза, цунца цхьана хьаьна йол, муж, концентраташ совйоахаш. ДахкачултIехьагIа ткъо ди далалца доаханна тела мегаргдац миста доакъар.

ШоллагIа-дале, Iаьсий хьахилийта а уж кхеде а эша лерттIа хьалаш лоаттаде, бийсанна доаркаша болх белга вIаштIехьдаккха деза. Iаьсий латта моттиг паргIата хила еза.

Диспепсия яха лазар хилча дерригa низаш оарцагIдаха декхарийла ба фермера ветеринарни лораши специалисташи. Цхьабакъда, цу лазара духьала къовсам лоаттабеш доккха новкъостал дергда Iаьсий леладераша. Цар шоай болх безам тIабахийта барга, цар говзалга, практически опытага хьежжа хургда Iаьсий кхедара толамаш.

Цендаь дIадаккха деза Грозненски шурий, № 1 йолча шурий совхозашка дола Iаьсий кхедерашка леладе дукха Iаьсий телаш хилар, хIана аьлча цар низ кхачац уж доагIача тайпара йоакхо ещ леладе.

Нагахь санна фермай специалисташеи болхлошеи боахамий кулгалхошца цхьана доаханна гIулакх деча Iаьсий кхедечеи нийслу кхоачамбоацараш дIададахара цIенхаштта теркам тIабохийте, цендаь диспепсия дIадаккха а цаI дIа ца къастийташ дерригa Iаьсий хьалкхеде а торо хургья.

Из лазар дIадоаккхаш практически новкъостал ду производственни управлене специалисташа. ХIаьта хьайбай лазарашта духьал къовсам лоаттабеча Грозненски станце лаьрхIа цу гIулакха говрашкара желудочни сок йоаккхаргйолаш лаборатори вIашагIъеллай. Цу станце хIанзале цхьа бIаь литр из сок яьккхай, хIаьта толамца пох пайда а эц тха боахамашка.

Е. ФИНН.

Грозненски производственни юртбоахама управлене керттера ветеринарни лор.

КЕРТТЕРДАР—ДОАХАН ДИКА IАНГАРДАХАР

Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза С. Забирова кулгалдача цхьоалагIча отделене 4,7 эзар гектар оаха лаьтташ да, цу даькъе — 1237 гектар хий дехкаш да. Отделене цхьа эзар совгIа бежан да. Кхыча отделенешка йоацаш йола боахама чура расчет юкъейоалаяьй укх отделене.

Феврале паччахьалкхенга шура йоххара план бIаь бархI процент кхоачашйир отделене коллективо — январе чул ши процент кIезигагIа. Отделене хьайбаш леладераша феврале шура яккхара план кхоачашйьяц. Шура яккхара бетта план кхоачашца яр бахьан гучадаьлар: отделене дукха ба доахангара шура яккхара, из паччахьалкхенга йоххара план бетта-бетта кхоачашъен доаркаш. Масала, Вашуева Зара, Исаева Зинаи Марини, Гаарбекова Сибиш, кхыбараш. Дале а, дукха ба отделене шура яккхара планаш укх тIеххьарча шин кхаь шера йIаьхха а кхоачашъяла доаркаш а — П. И. Мурзаева, Х. Абубакарова.

Отделене кулгалхошаI белгалъяха еза уж кхоачамбоацараш дIадахара мероприятеш.

Хадданза шура яккхара план кхоачаш ца ю доаркаш кхыча балха бахийта беза, хIаьта цар когаметта балхах дика кхеташ бола доаркаш оттабе беза.

Укх шера хьалхарча квартале шура яккхара план кхоачашъяр бокхача лоархIаме да паччахьалкхенга шура йоххара шера план кхоачашъяра —йохка эзар ийс эзар центнер я. ТIайийцача декхарех хIара Iаттагара ши эзар килограмм шура яккха деккхарийла ба хьайбаш леладераш, шера планах йоагIар 1820 килограмм мара йоацача. Иззал шура яьккхац укхаза ферма йиллача денз.

ХIанз тоалуш доагIа ферма гIулакхаш. ХIара Iаттагара йоаккха шура 4,8 килограмм хул, хIаьта дIадахача шера цу хана дийнахьи буси хIара Iаттагара йоаккха шура 3,5 килограм мара яцар. Мишта вIаштIехьдаьннад отделене хьайбаш леладерий укх тIеххьарча хана доахангара йоаккха шура иштта лакхъе? Цкъа-дале, доахан дика кхоаб. ХIара Iатта дийнахьи буси 35 килограмм силос, 2 килограмм люцерна яха йол, кагий аьтта ча, шишша велар доакъара кухне екъача жомахи гидуаргий жмыхахи баь муж, кхыдола доакъар тел. ШоллагIа-дале хьайбаш Iангара даха тоъаргдий-теш доакъар яхаш щекбувла безаш бац хьайбаш леладераш. Отделене диса дерриге доакъар лаьрхIа а лаьрхIа пхелагIа май тIаккхачалца дерригача доаханна кхоачам хургболаш дийкъад. Белгалданза даргдац отделенера дерриге хьайбаш лазар доацаш, дерста дола. Цул совгIа, бIаьсти доакъар ца а тоъаш хьайбаш дулха, шуриина эшадалара кхера везаш дац хIанз ферме кхоачашдеча гIулакхех.

Отделене кулгалхоша хьалххе а йоакхо яьй доахан дажа дIалаьхкача царна кхоачам хилдал доакъар хилийтара. ДIайийнай отделене 385 гектара тIа гурахьа юв культураш, 225 гектара тIа люцерна, хIаьта цул совгIа кхы а дIаюргья 76 гектара тIа кенаца вIашагIъяь люцерна, 150 гектар тIа бобашца вIашагIъябь мукх, 40 гектара тIа доакъара лаьрхIа ябакхаш, кхыйола доакъара культураш—1056 гектара тIа.

Укх шера отделене дулха дорсталеш дола пхи бIаь бежан доаман даьгIенашка дажа дIалоалларгда. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья паччахьалкхенга эзар центнер дулх докха аьнна отделене хьайбаш леладераша тIайийца декхараш толамца кхоачашде, хIана аьлча Iана замалахьа а цигача дажача доахах хIаранена дийнахьи буси 300 грамм совгIа дулх тIаккхетар.

П. НОВАКОВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

Укх шера 11 марта «Сердало» газета тIа араьйннача «Техника кийча яц» яхача рейдови материала тIа Надтеречни района «Кругловский», «Верхне-Наурский», «Надтеречный» яхача совхозашка бIаьстан балхаш дIадоладара техника кийча яц, яхаш дувцар. Цунах лаьца «Грозвино» яхача производственно-совхозни объединене начальника заместитела нов. Попеннос редакцега язду:

«Сердало» газета рейдови бригадо гучадаьха кхоачамбоацараш «Грозвино» яхача объединене заседане дийцад. Уж кхоачамбоацараш сихха дIададахара мероприятеш белгалйир заседане. Цигача баьча соцамах тIехьаюсача совхозашна лерттIа болх вIаштIехьбаьнкха новкъостала специалисташ хьожабаьб объединено, цул совгIа эша техника Iалашъяра хIара боахама 80 эзар сом ахча деннад.

Укх шера 20 марта тракторешти бIаьстан балхаш дIадоладара эшача юртбоахама техникаи ремонт яь баьнннаб цу совхозашка. ТIехьаюза инвентарь а кийчъяь ихай тIарча станашка дIаоттаьй. Надтеречни района совхозашка гурахьа дIадийнача ялата подкормка самолеташ хьожаьй.

* * *

«Иштта кийчдой даа хIама» яхаш яр укх шера 21 январе «Сердало» газета тIа калатаха критически корреспонденци. Цу тIа дувцар Наьсарен «Электроинструмент» завода столове нахьегамхой хьашташ кхоачашдац, чам боацаш да кийчду даа хIама яхаш. Цунах лаьца Наьсарен райисполкома председатела заместитела нов. Меркиева тхога язду:

«Критически корреспонденце тIа дувцар техноча баьхкиннад. Цу тIа белгалъяха фактыш Наьсарен районе прокуроре бийцай.

«Электроинструмент» завода столове беча балха белгIача бесса тIахьажам ца лоаттабарах районо общепита директора нов. Бекмурзиева бехк баьб. Столове болх леттIа вIаштIехьа ца баккхарах столове заведующена нов. Цороевна выговор яьй.

хьаьна кислоташи ю керда схемаш хьаеча хьинаре дакъа лаьцад Грознерча Iилмахоша. Кхы дукха а да вай республикерча Iилмахошта укх тIеххьарча хана карагIдийнна доккхий хIамаш.

КПСС XX съездо къаьстта теркам тIабахийтар коммунизм хьалъяра практике Iилман выводех, цунна гучаьннача говзалех пайда эцанза барг ца хилара, эггара хьалхарча аргIанна укх тайпара лоархIамера проблемаш кийчъяра а эцаш: городан юртан юкъера, кертацеи кулгашцеи беча балха юкъера лоархIамера башхалонаш дIаяхара наькъаш, къамаш дIахо а гаргадоаладара наькъаш, къахьегамхошта интернациональни кхетам лулга, личность массе оагIора дегIайоалаелга, коммунистически общественни отношенеш дегIайоалаяра дешаш кIоаргга Iилман ларде кийчделга, советски наха марксистско-ленински мировоззрени кургйола кхетам лулга, массе оагIорахьара советски социалистически общество тоаелга.

Общественни гIулакхашта доалделга тоадара процессо экономически Iилманна хьалхашка отталу мехка Iалаьмате боккхача халкъа, боахама плайирована елга, наькъа хьашташ, царна эшараш хувцадалар Iомаделга а уж хьашташ Iалашдара эггара эффективнегIа дола наькъаш белгалдоахилга а, производительни низаш дегIадоаладелга санна дола чоалхане дешаш къоастаданза даьгаш ца хилар.

Экономически Iилманна тIалатташ декхар да социалистически кхыча мехкий опыт теркал а еш, советски общества боахама вахаре керда хуларий юкъ-моттигаш йоашхилга, шоаш кхоачашйича коммунизм хьалъелга толаме лелийтара новкъостал дергдола экономически проблемаш тохкилга. Цу тайпарча лоархIамерча проблемех я эггара хьалхарча аргIанна — социалистически общества законаш кIоаргга Iомадареи лархIареи ларда тIа халкъа боахама планови кулгалдара теори дIахо кийчъелга, общественни производства эффективность лакхъяра наькъаши методаши къоастаелга, производство дегIайоалаяра экономически стимулаш юкъейоалаелга, производительни низаш эггара пайданагIа хургдолча тайпара дIанийсдара принципаш хьахьокхилга, социализма политически экономи кхы дIахо а кийчъелга.

Уж декхараш теркалдича производства планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка яьнача коллективашка цIенхаштта тохкамий болх бе безаш ба Нохч-ГIалгIайчен экономисташ. Цар рекомендацеш кийчъе еза укх тайпара лоархIамера мероприятеш производства юкъейоалаяра: дегIадахара лакхара темпаш Iалашъелга, промышленни производства эффективность а къахьегама овсарле а лакхъелга, производственни мощносташка, кердача техникаген технологеген эггара дикагIча тайпара болх байтилга, материальни безам болийтара система массе оагIорахьара Iомаелга. Балха кердача хьалашка предприятей къестаде дезаш хьалхашка уттача дукххача кхыча дешашта а аш уж рекомендацеш.

Доккхий декхараш латт хIанз исторически Iилманна хьалхашка. Цар Iомае а шерра дIайовзийта а еза Коммунистически парте исторически опыт. Советски социалистически паччахьалкхеи, СССР-е социализми коммунизми хьалъяра шоавткъе итт шерара опыт, хIанз укх сахьате дунен тIа хулаш дола социальни хувцамаш хьахьокха деза: империализма колониальни система йохар, империализманеи цун агрессивни гIулакхаштеи духьала къовсам лоаттабеча халкъий къамий паргIатон болами дегIабар, кхыдараш.

Историкашта къаьстта хьашт хургдолаш болх ба къамий шоайларча отношеней, Советски Союза халкъашта интернациональни кхетам балара процессана анализ елга.

Из анализ лоархIаме я парте къамий политика нийса кхетаяра, вай мехкара къахьегамхой чIоагIагIа советски патриотизма, пролетарски интернационализма, халкъий доттагIлен уйланца хьалкхебара цо новкъостал деш хиларах.

ХIана, СССР-е йизза а даиман а социализм котъяьннача хана, низ бола социалистически система хьахиннача хана керда чулоацам болаш эггал къамий шоайларча отношенейи къахьегамхошта интернациональни кхетам балареи хош.

Социалистически система хьахилалехьа хьалхашка лаьтта декхар укх тайпара дар: дукха къамаш дахача вай паччахьалкхенна чухь хIара къаман хьашташ ерригача паччахьалкхен хьашташца нийса тардолийтилга. ХIанз декхар кхыча тайпара да: дукха къамаш дахача Советски паччахьалкхен хьашташ, ерригa социалистически система кхы дIахо а чIоагIъялийтар духьа, кхыча социалистически мехкий хьаштаща вIаши тардолийтилга.

Производства социалистически хьисапеи социалистически общественни отношенейи ларда тIа СССР-е хьа а хиннад, дегIа а даьхкад экономически бувзамаш, цу бувзамаша вIашагIа а техе, экономически гIулакхашта цаIаш ду вай мехкара дерригa халкъаш. Къахьегам социалистически бекъара ларда тIа айхха шоайла ювзаенна я ерригa союзни а автономни а республикаши областаши. СССР-е дахача хIара къамо юкъарча фондера дIаэц шийна ца тоъаш йола производства средстваши шийга йоаца продукташи, ший аргIанна, цо юкъарча фонде дIачулу ше хьийгача къих хьахиннар.

ХIара республике низ болаш дегIадоалалу эггара хьалхарча аргIанна Iаламаи а экономически а хьалаш дикагIа дола доакъош. Къаьстача республикайи бIаргчача СССР-ей хьашташ вIаши тардар нийса вIаштIехьа а доаккхаш ду из.

Бахаш миччахьа бале а, хьашташ массане а юкъара хиларо барт тайна цхьа дезал бу беррига советски нах, цар массане а керттера деккхар цаI да — коммунизм хьалъелга.

«Массе къамех болча советски наьха, — яьхад КПСС XXIII съезде шеъ къамаьл деш Узбекистана компарте ЦК хьалхарча секретара н. Ш. А. Рашидова, — цхьа Даьхе я — Советски Социалистически Республикай Союз, цхьа кхел, цхьа хьашташ, цхьа гIулакх, хьалхашка латташ цхьа декхар — коммунизм хьалъяр, цхьа идеологи — марксизм-ленинизм, цхьа рулевой цхьа баьчча — сийлахь воккхача Ленина парти.

РСФСР составера Крым Украински ССР-а дIаялар, Голодни арений лаьттай дакъош Узбекски ССР-ера Таджикски ССР-а, Казахски ССР-а составера Узбекистана Бастандыкски район дIаялар, Нохч-ГIалгIай АССР-ра составера Къилбаседа-ХIирий АССР составе Пригородни район дIаялар санна йола цхьана республико вокха республикана ший территоре дакъа дIадалара доттагIлен акташ хила йиш яцар Советски Союза къамашта юкъерча бокъонцарча доттагIлени морально-политически цхьоагIони хьалашка мара.

Дерригa доал производства социалистически хьисапага, социалистически производственни отношенешка а долаш йолча социалистически строя хьалашка да а даи е хила йиш а яц, къамий шоайларча отношенеех къамашта юкъе моастагIал духдувла бахьанаш. Капиталистически строя хьалашка мара уттац къамашта юкъе цу тайпара моастагIалаш.

Вай общество коммунизмагахьа дIатIа ме йода дукхагIа чIоагIлургья дерригача социалистически къамий цхьоагIо, цар экономически вахарера юкъарле.

Доккхий декхараш латт Нохч-ГIалгIайчен историкашта хьалхашка а, къаьстта а сийлахьча исторически деношка еча кийчонах хетта: Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизаргеи В. И. Ленин ваь 100 шу дизаргеи. ХIанз уж фундаментальни болх язбеш ба — Советски паччахьалкхен сийлахьа юбилей хулача хана арадаккха лаьрхIа дола Нохч-ГIалгIайчен халкъий истори.

Укх гаргарча хана уж язъе болабала беза Нохч-ГIалгIайчен областной партийни организаце исторе хьакъехьара очеркаш, цар тохкам бе а вIашагIтоха а деза Грозненски пролетариата дIаяхача ханара сийлахьа исторически гIулакхаш, очеркаш язъе еза граждански тIем тIа хьинаре а депале а дакъа лаьцача нахах, Советски Союза Турпалех, Социалистически Къахьегама Турпалех. Цар хьинаре караэца деза Къилбаседа Кавказа автономни республикашка къамий дош къоастадара опыт Iомаелгеи вIашагIтохилгеи, массе оагIорахьара тохкам бе беза къамаш тоадалареи шоайла гарга дахареи, социализми коммунизми хьалъяра хьалашка вошал долча халкъий культураш дегIаахареи уж йIаьхий хиларей объективни процессашта.

Цу тайпарча балхаша вай кадрашта новкъостал дергда прогрессивни тенденцеш дегIаахарца дувзаденна дешаш нийсагIа къестадара, къахьегамхошта интернациональни кхетам лулга чIоагIдара, дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш советски наьха кхетам чура сихагIа дIадахара.

Беррига советски нах Iилман мировоззрени йолаш хилийтара хьакъехьа, капитализмах юхедиса во гIулакхаш цар кхетам чура а леладечарцара цIендаь дIадахара, коммунистически мораль чIоагIъяра, сага личность массе оагIорахьа а гармонически а дегIайоаладара хьакъехьа парте хьалхашка оттаьча декхарех хетта боккха болх тIабож вай философашта.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, уж культурни а политически а дегIабоалабара эффективнегIа йолча формашта социологически тохкамаш де деза цар, анализ е еза производстве а быте а наха юкъе латтача гIулакхашта, гучадаха деза дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш наьха кхетам чу хилара бахьанаш, хьалаха деза уж дIададахара наькъаш.

Цу социологически тохкамех корадаьраша областной партийни организацега йиш хулийтаргья, предприятей, колхозий, совхозий вахарера керттера тенденцеш гучаяхарал совнагIа, нефтеперерaботчикашта, буровикашта, машиностроителашта энергетикашта, гIишлонхошта, промышленноста ягача, кхачан, иштта кхыча доакъой болхлошта юкъе а, хIаьта иштта колхозхоштеи совхозий болхлоштеи юкъе а беча идейно-кхетам балара формаши хьисапаши тоадара хьаьдла де дезараш довза а.

В. СИМАРЗИН.

КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШ КИЙЧЛУШ Я

Вай республике дукха культурно просветительни учреждениеш я — культура 31 цӀа, 266 клуб, 277 библиотека, 22 автоклуб. Цул совгӀа районцентрашкен юрташкен я дӀа-юха ккхухьа 500 гаргга библиотечка.

Советски Ӏедала 50 шу дизара накъадаха кийчлуча хана культурно-массови болх дика бу культура учреждениеша. Культура цӀеноша, клубаша, библиотекаша къахьегамхошта дӀайовзийт партеи правительствам решенеш, уж кхоачашъяра тӀахьех къахьегамхой, дӀайовзийт производстве хьалха латтарий опыт, гӀо ду нахъха культура лакхъе, вахара юкъеккхувл советски керда обрядаш цӀейши, дегӀаккхувл художественни самодеятельность, тематически салоӀама, производстве хьалха латтарашта хетаӀь сайренаш ю.

Боахамен политически кампанешка хьинаре дакъа я лоацаш, культурно-просветительни учрежденеи болхлоша гӀо ду юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара, бригадашка, звеношка, кхыйолча производственни участкашка социалистически яхь йоаржае новкъостал ду.

Культурно просветительни учрежденей болхлоша вӀаштӀехьдоах лекцеш ешилга, беседаш елга, молния яха листокаш арахецилга, пропаганда ю гойтара агитаце гӀонца. Гойтара агитаце тӀа цар дӀагойт моттигерча боахамашта хьалашка латта дехкараш.

Культура учрежденеша болх бу моттигерча партийни советски органий кулгалца юрташкара интеллигенци — хьехархой, агрономаш, зоотехникаш, медицински болхлойн, кхыбараш шерра юкъе а увзаш.

Из болх дика вӀаштӀехьбаккхарна республике белгалъяьнна я Грозненски, Сунженски, Шелковской, Урус-Мартановски, кхыйола районаш. Советски керда обрядаш цӀейши вахара юкъеккхувлаш дукха болх бу цу районашка. Из да саг йоалаяри регистраци елги дездела, керда дов бераш дӀаяздайтилга, советски эскаре гӀулакх де болха кагий нах накъабоахилга, паспорташи комсомольски билеташи торжественно дӀателилга. Иштта Сунженски района «Победа» яхача колхозеи, Грозненски района Первомайски станицеи традици а хинна дӀаэттад керда дов бераш дӀаяздела. Надтеречни района культура ЦӀагӀа каст-каста хул саг йоалаяра регистраци еши керда дов бераш дӀаядеши моттигаш.

«Цудухьа еннай вайна къонал» яха кагирхой цӀей дика чакхдаьлар Грозненски района Петропавловская яхача станице. Иштта хоза чакхдаьлар цу района ЦхьоагӀча мая цӀерагӀча колхозе «Тха колхоза къахьегама ветеранаш» яха цӀей а. Уж хетадаьлар Советски Ӏедала 50 шу дизара. Хьалхе а оттаьча планах «Беррига низа тӀабахийта парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра», «Пхе шера план толампа кхоачашъе», «Керда толамаш а доахаш деддергда вай Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза ди» яхача темаех лекцеш еш Надтеречни района культура ЦӀагӀа.

Массане хьоккхам эца мегаргбоалаш дика ба Шелковской района Дубовски культура цӀен болх, цун директора нов. Кочеткова цийн коллективаца цхьана хоза кийчъяьй «Тха станица 50 шера» яха стенд. Хоза чакхъяьлар Советски Ӏедал эттача 50 шера юртбоахама къахьегамхой вахара хьалторо лакхъяларах дола бакъдараш дувцаш хинна музыкально-литературни монтаж.

Советски Ӏедала 50 шу дизара хетаӀь я каст-каста Надтеречни района культура ЦӀагӀа, Ачхой-Мартана района Котар-Юртарча клубе, Урус-Мартана района культура ЦӀагӀа хулаш йола сайренаш. «Дӏаязве комсомоле» яхача сценарех кагирхошта сайре кийчъеш йоалл Наьсаре района культура ЦӀен актив.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача юбилейна кийчо еш республика культура учрежденешта новкъостал ду культура министерства болхлоша. Цу денна хетаяьча мероприятей план оттаьй культура министерства методически кабинето. Типографе кепа а теха методически кабинето арахийцад «Хьайбаш деладерий цӀей», «Клубашка технически гӀирсех пайда эцар» яха плакаташ. Отта а ль дӀаяхьийтай Советски Ӏедала 50 шу дузача денна хетаӀь йола «Зимний Дворецe чухьийлхача хана дена космосе кхаччалца йолча хана», «Дӏаязве со комсомоле», «Са даьхен тӀа лепалаш седкъий» яха эрсий а, нохчий а, гӀалгӀай а меттала йола тематически сайрений сценареш, кхыдараш.

Халкъа творчества Республикански ЦӀено арахийцад номераш 3—4 йола репертуарни сборникаш. Дукха иллеш, цхьан актах латта пьесаш, интермедеш, дувцараш, стихаш я цу сборникашта юкъе яхараш.

Нагахьа санна культура цӀеношкен, клубашкен, библиотекашкен материальни база еце, уж чуйола цӀеноӀ тиша хуле идейно-художественни боарам лакха боалаш дӀаотталургбац культурно-массови кхетам балара болх. Цудухьа вай республика дукхача колхозашеи совхозашеи шоай чотах клубаш, библиотекаш, культура цӀеноӀ хьалле дерхӀ. Колхозий, совхозий чотах культура итт ЦӀан клуби хьалъя а хьалъеш а латт Шелковской районе. Культура башха хоза ЦӀенош хьалдаьд Наурски районе. Цу хьакъехьа дика гӀо де йолаеннай Надтеречни района совхозаш а. Клубаш хьалъяьй Новогорскийн Гвардейскийн совхозашка уж хьалъеш латт Верхне-Науре а, Калаусе а, Братске а, Минеральне а.

Культурни учрежденей зданеш хьалъяь а тоаь а гӀо дарал совгӀа колхозашеи совхозашеи ийю музыкальни инструменташ, мебель, хьаю костюмаш.

Цхьабакъда из гӀо дац Наьсаре, Ачхой-Мартановски, кхыча районий колхозийн совхозийн кулгалхоша. Советски Ӏедала 50 шу дизара кийчо ярa йолча культура Министерства планаш тӀа лаьрхӀа да Советски Ӏедал латтача шерашка экономика, Ӏилма, техника мел дегӀаенай хьагойташ йола экспозицеш, выставкаш, суртий монтажаш культура массайолча учрежденешка вӀашагӀйохка.

Массанахьа а къахьегамхой вӀашагӀбетталу къаьнача большевикашца, граждански тӀом беш хиннарашца, производства хьалха латтарашца. Шерра доаржадаьд Советски Ӏедала 50 шу дизарга художественни самодеятельноста коллективаш кийчъелга. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаӀь йола кинофестивалаш дӀакхухь культура ЦӀеношкеи юртарча киноустановкашкеи.

Октябрьски социалистически революце, граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тӀемай гӀулакхашца а кхыйолча историко-революционни гӀулакхашца а ювзенна йолча моттигашка памятникаш дугӀаргда вай республике, хоза тоадергдолаш да Сийлахь-боккхача Октябрьски революце, Граждански а Дай-мехка а тӀемай памятникаш, хьамсара Даьхе бахьан долаш къовсам лоаттабеш байнача бӀухой, партизаний кашамаш. Советски Ӏедала 50 шу дизара хетаӀь театрализованни цӀейши, республикански музыкальни фестивали ергья.

Из бехктокхаме болх бара дукха къахьега дезарга культурни фронта болхлой. Кердадар дагатувцаш шоай низ знанеши цакхоеш, хьалха латтарий опытах пайда эцаш, дӀабахьа беза из болх.

Общественни актив шерра юкъе а озаш партийнии, комсомольскии, советскии органашца цхьана кхоачашде дезарга уж дерригаГӀулакхаш.

А. МИСЛАУРОВ,
Нохч-ГӀалгӀай культура министерства вениххагӀа вола методист.

ЛЕНИНГРАДЕРА ВЕНА ХЬАША

Дукха нах гулбеннабар укх деношка Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен педагогически института актови зале. Укхаза Ленинградера хьоашалгӀа венача къаьнача коммунистаца революционерапа А. Я. Чечковскеца вӀашагӀкхийтар института преподавателаш а студенташ а. Сийлахь-йоккхача социалистически революце хьинаре дакъа лоацаш хиннача нов. Чечковске сакъердаме дувц вай мехка революционни вахарах лаьца. Дег чу дужаш да Зимни Дворец йоаккхаш бӀухой командир хиннача цо дувцар. Зала чу сатем отт 1917-ча шера 16-ча апреле В. И. Ленинца эггара хьалха цийн хиннача вӀашагӀкхетарах цо дувцача хана.

Новкъост Чечковский къамаьл даь йистевавьлча дукхха тайп-тайпара хаттараш дир цунга студенташа. Царна массанена а сакъердаме жопаш делар Чечковский Анатолий Яковлевича.

Сайре йистеяьлча дукха гоавир из гулбенначар дӀа ца вохийташ. Массане а безам бар революце баьччаца цхьана ваьхача а къахьийгача а-сагаца дукхагӀа хила.

М.-Г. АУШЕВ,
пединститута студент.

ПЕНГАЗЕТИЙ ХЬАЖАР

«Грозненский рабочий» яхача газета хьалхара номер араьнна 50 шу дизара хетадь дар укх деношка Н. Крупская цӀерагӀча культура Двореце дӀадихьа города Октябрьски района пенгазетий хьажар.

Итогаш хьажаре къамаьл даьча «Грозненский рабочий» газета редактора заместителa нов. В. Г. Прядкос белгалдир тӀеххьарча хана оформленега а чулоацанга а диллача дукхагӀдола пенгазеташ дикагӀа арадувла даьннилга. Итогаш хьажаре дийцар цо локомотивни депе болхлоша денденна арахецаш дола «Локомотив» яха пенгазет. Хьажара жюри хьалхара моттиг цунна хьожайир, иштта дикагӀчарех лархӀа дезаш да «Вагонник» яха ВНИИН-а нефтегаза Грозненски филиала, «За автоматизацию» яха нефтехимавтомата НИПИ пенгазеташ. Цу шинна газета шоллагӀйола моттигаш хьожайир. КхоалагӀа моттиг «Вагонник» яхача вагонни депе газетага кхаьчар.

Дикачарна уллув арахецаш да дукха кхоачамбоацараш дола пенгазеташ а. Царех да, масала, «За качество» яха хлебозаводе арадувла пенгазет. «Во дараш» аьнача колонке хьалтеха хилар цу завода редколлеги членаша арахийца кердача шера хетаӀь номер.

Н. СТЕПАНОВ.

Вай хоккеисташ — дунен чемпионаш

ВЕНА, 28 март. (ТАСС). Хамал хьалха, турнир чакхъялале ди хьалха советски хоккеисташ пхеалгӀа вӀашта дунен чемпионаш хилар, оршотдийнахьа саррахьа Канадай сборни команда эша а ль — 2:1, (0:1, 1:0, 1:0). Коталон шайбаш канадаций вороташка чутехар Фирсовеи Старшиновеи. Кхаьрача дийнахьа — чемпионата тӀеххьарча дийнахьа — Чехословакие сборни командаца вӀашагӀхьет вай хоккеисташ, хӀьта Канадай сборни — Швеца сборнеца.

Хоккеях ловзача СССР сборни команда—1967 шера Вене хургйолча дунен чемпионата доакъашхой.

Сурта тӀа (аьрдехьара аьттехьа): I-гӀа мугӀ — В. Зингери, В. Коноваленкон. II-гӀа мугӀ — В. Никитин, А. Альметов, Э. Иванов, В. Александров, В. Викулов, В. Якушев. III-гӀа мугӀ — А. Тарасов (тренер), В. Давыдов, В. Ярославцев, В. Полупанов, А. Якушев, В. Старшинов, А. Фирсов, А. Чернышев (вокххагӀа вола тренер), Б. Майоров, А. Рагулин, О. Зайцев, В. Кузьмин.

В. Шандрина сурт. ТАСС фотохроника.

Спорт

ШАХМАТАШ

Дешархой бӀаьстан каникулаш йолча деношка Нохч-ГӀалгӀай АССР-а просвещене министерства дӀахьош я шахматех ловзаш хӀаране а командашта юкъе а хьалхара моттиг яккхара яхь. Яхье дакъа лоацаш республика районашкара бирхӀ сборни команда я. Цул совгӀа города Ленински Заводскойн районий спортсменаш а бэ яхьа юкъе.

Низ бола шахматисташ ба цу командашта юкъе бахараш. Масала, Ленински района командана юкъе ба мастералла кандидат вола С. Хайт, цхьоалагӀа разряд йола В. Федоров, кхыбараш. Заводской района командана юкъе — цхьоалагӀа разряд йола В. Чебанов, шоллагӀа разряд йола В. Воробьев, кхоалагӀа разряд йола Осипова Наташа. Хьалхарча туре счет 3:0 йолаш Ленински района команда заводчанаш эшабир. Иззамо счет я йолаш шелковчанаша шавлахой эшабир. Счет 2:1 а йолаш Грозненски района шахматисташ сунженцел котбевлар.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ГИПЕРТОНЕНА ДАРБА ДУ КОМАРАШ

«Черноплодка» оалача цу йоккхийча, Ӏаьржача комарех сибирски цӀенбаноша варени ю. Арония меланокарпа яхача кӀотаргий гаьнаш тӀа гуйрийна Ӏалаьмате дукха хул уж комараш. Уж эрий яьнна кӀотаргаш дик бӀаь шу хьалха енай вайнига Канадера, хӀьта хӀанз СибарегӀарча бешамашка дукха йолаш а я уж. Хьалха халкъа медицина, цул тӀехьагӀа Ӏилмахошта гучадаьлар: «Черноплодка» яха комараш гипертони яха лазар долча наха дарбанна хилар. ХӀанз Бийски витаминни заводо (Малхбузехьен СибарегӀа) «СР витаминны» яха керда дукха молхаш арахеца йолаьй Ӏаьржача рябина комарех.

Казанерча, Киеверча, Москверча клиникашка дукха техкай уж молхаш. Гипертонена дарба даь Ӏац Черноплодка, цо дикагӀа болх байт цӀий лелача сосудашка.

«СР» яха препарат комплексни терапе хьожаю кхийнача наха 150—200 грамм дийнахь-бус, хӀьта берашта кӀезигагӀча боарамах. Цу комараша дарба дар белгалонаш я царца «рутина» яца вещество дукха хилар. ХӀьта цунца шийн гӀах «Р» яха витамин я, сосудисти капиллярий оагӀош по чӀоагӀагӀа хулийт, организме «С» яха витамин соцаяра новкъостал ду.

Гуча маьаллара, къаьстта дукха рутина я цу комарий чӀоагӀача доакъошца, цун сокаца яц из. Лор хьажа а хьожаш мара пайда эцац препаратах, хӀана аьлча цӀий доталуш хуле из зене я.

ХӀана медицински учрежденейи аптекайи заказах сибирски молхаш мехка эш-ашача дӀаккхухьийташ я. Франце яхьа посылкаш кийчъеш я, цига из препарат Ӏомдергьа — французски медикаша.

(АПН).

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грознеи гӀолла морхаш а йолаш, Ӏуйрийна дохи а латташ хургья. Йовчаи хургьяц. Дийнахьа 8—12 градус, бийсанна 2—4 градус, йӀовхал латтаргья. Кховнен ломмеи гӀийло мух а хьенхаш, наггахьа малх а хьожаш хургья. Дийнахьа 10—15 градус, бийсанна 4—5 градус йӀовхал хила тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДИЙЦАР КЕРДА РОМАН

Укх деношка Грозне А. П. Чехова цӀерагӀча республикански библиотека лекционни зале «Алан шераш» яха роман дувцаш книжкаш дешарий конференци хилар.

Конференци хьайийлар Нохч-ГӀалгӀай пединститута аспиранта Ю. Айдаева. Лоацца романа автора Х. Д. Ошаева биографи йийцар цо. Цул тӀехьагӀа романах лаьца къамаьлаш дир аспиранта Я. Вагапова, болхлочо Р. Назирова, мехкдаьтта института хьехархочо М. Межидова, студента Ш. Ибрагимова, бӀухочо Ж. Батезату, пенсионера Э. Алхазова, иштта кхыбараша.

Книжкаш дешарашта пайдане, боккхача сакъердамца ешалуш я аьнна дика могайир роман къамаьлаш даьраша.

Книжкаш дешараша баркал а оалаш къамаьл дир романа автора Х. Д. Ошаева. Сакъердаме чакхъяьлар конференци.

С. АРСАМАКОВ.

Къонахчала учебник оал «Аьшна тоатол» яхача А. Серафимовича романах, из дег чу а латташ лийтаб Испане интернациональни бригадай бӀухой, шийн лоӀам бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола турпалерча Вьетнама халкъ. «Цу романа ларде дийцад 1918 шера аьхки гурахьа Тамански эскаро яьча похода истори. Россен къулбехьене лаьттача граждански тӀема драматически эпизодех цаӀ.

ХӀанз «Мосфильма» киностуде шераьча форматах бесаш дола фильм доаннхаш латт А. Серафимовича романа мотиваех. Сценаре автораш ба А. Первенцеви, Е. Дзигани. Оттадеш вола режиссер Е. Дзиган.

Кинофильма творчески группо лаьрхӀад Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза ди хьатӀаихачалехьа из арахеца.

СУРТА ТӀА: кино доаннхача майдан тӀа. Аьттехьа артист Н. Алексееви (Тамански эскара колонна командующи Кожух) фильма режиссер Е. Дзигани.

М. Мастюкова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТӀАДИЛЛА ДУ ЦӀЕНОШ

Ростовски областа Вагаевски района «Красный Октябрь» яхача юртбоахама артело коттеджай хьисапера цӀеноӀ хьалду колхозхошта. Цар чу да дик цӀа, кухни, пийче. Комплексана иштта юкъейоагӀа коара ахкан кухни а. Ахканарча кухнеца цхьана кердача цӀен мах—цхьа эзари ах эзари сом. Шенна гонахьа я шоашта боахам лелабара колхоза членашта телаш йола 0,5 гектар лаьттан участок.

— Тха артела ахархоша гӀад а баха ийду тӀадилла хьалдеш дола цӀенош, — дувц колхоза председатела Социалистически Къахьегама Турпала Захаров Сергеи. — Из царна гӀойленагӀа да, хӀана аьлча цӀеной мах итт шера дӀатокх кӀезиг-кӀезига ахча а телаш — бетта 13 сом. Из ахча колхозхочун дезала бетта хьатӀайоагӀача доходах 10 процент гаргга а городашка коммунальни цӀеношка бахача наха квартирах луча маьхал дукха совгӀа-эшашагӀа доапаш а да.

(АПН).

Доазол дехьара

СОВЦАШ ЯЦ АНТИСОВЕТСКИ ПРОВОКАЦЕШ

ПЕКИН, 28 март. (ТАСС). Самарлийлахьа делкъел тӀехьагӀа городал арахьарча «Ихэюань» яхача парка районе Цинхуа университета «цзинганшань» яхача хунвэйбиновски отрядацарча кӀантилгаша советски дипломатий группа тӀайола автомашина соцаяьй. Автомашина тӀа латташ посольски номери знак а хиннай. Юхамаччахьа яьнна лелача хунвэйбиний гурмато гобаь латташ ялх сахьати ах сахьати даьккхар советски дипломаташа. Советски дипломаташа дувцачох, цзал ха йоаккхаш, машина соцаь лоаттаяра бахьан малагӀа да ха китайски официальни Ӏаьдалий цхьаккха а викал дӀатӀавахавац машина.

Юхамаччахьа яьннача хунвэйбиний гурмато советски дипломаташта цхьанна а тайпара вӀаштӀехьбоаца бехк тӀабихьаб «КНР суверенитет толхаьй» аьнна. Кхалсаг а юкъе йолаш болча советски дипломаташка яьхад машина чура Ӏоъара а даьле, бехк ба тха ала, хӀьта даьр фул хьа а аьннадац». Автомашина чура низагӀа Ӏоъаракховсаргба яхаш советски наха кхерам тӀатувсар хунвэйбинаша, машина тӀакӀалтӀа а кхесса, кювета чу яхийта гӀертар. Машина гӀажамаш, бийнаш дийтад нар, кхувессалуш капота тӀеи багажника тӀеи бийнаб. Автомашина чархашта кӀал тӀой дехкадар, автомашина ше латтачара меттахьа яргйоацаш.

Уж бокъо йоаца гӀулакхаш шоаш лелаьечча моттиге громкоговорителаш хьаера хунвэйбинаша, Цинхуа университета автомашина йоалайир, хӀьта боал беннача тӀехьагӀа эггара чӀоагӀагӀа серлаа йола лампаш лотаяьй. Циггача лаьттача полицейске, Цинхуа университетерча хулиганий гӀулакхаш соцале дезача метте, царна новкъостал дора.

Из долла хӀамаш шоаш лелалеш летташ антисоветски цӀогӀарч дар, кхерамаш тӀатувсар КПСС-ан Советски правительстванеи.

Бокъо йоацараш лелаечча тӀакхаьчача КНР-ерча СССР посольства консульски отдела болхлоша полицейскега хаьттад; машина хӀана соцаяьй. Цо жоп деннад, машинага яхаш цхьаккха а хӀама дац, вешта, советски дипломаташка де «хаттараш» долаш ба «революционни студенташ» аьнна.

ЙОККХА КОТАЛО

ХАНОЙ, 28 март. (ТАСС). «Ӏалаьмате йоккха а массе оагӀорахьара а котало», — ишта мах бу къулбехьен вьетнамски тӀема историна юкъе йоккхагӀа йола «Джанкшн сити» яхаш кодови цӀи а йолаш йола американски карательни операци чӀоагӀа эшаяьча Тайнинь яхача къулбехьенвьетнамски патриотий доккхийча толамий «Куан дой нян зан» яхача военни газето. Освобождени яхача агентства хоама тӀа а дегӀа, газето белгалдоаннхачох, 45 эзар американски, австрийски, къулбехьенкорейски салтечо дакъа а лоацаш дӀайолаяь из операци йолча хана шоаш лийрхӀарех цхьаккха хӀама кхоачашданзар американцаша. Дуккхача деношка лаьттача тӀемашка доккхий зенаш хилар американски бӀунашта. ХьалхагӀа а даьча лоархӀамех, Тайнинь яхача провинце вийнеи човнаш яьи 8300 моастагӀий салте вар, дукхагӀа бараш американцаш а болаш, хӀалакяьй дуккха моастагӀчун тӀема техника.

«ВОРХӀ КХЕРА» ЯХАЧА ЧХАРАШ ТӀА

ЛОНДОН, 28 март. (ТАСС). ГӀайгӀанца чакхйоалаш латт Атлантикера драма. Англе къулба-малхбузен оагӀорахьа форлача «ВорхӀ кхера» яхача чхараех дӀаккхийтта «Торри каньон» яха танкер юккъе гӀолла шинъ даьннад, хӀьта Ӏалаьмате доккхача форда кема уж шаккхе а дакъа кӀезиг-кӀезига доалаш шоайла гаьна доалаш латт хий чухьувзадеча оагӀорахьа дӀачу а увзадеш.

ТӀеххьарча деношка танкера чура Ӏодахар кхы а 30000 тонн мехкдаьтта. Корнуэлла яхача ах гӀайрен доша пляжаш хӀалак яьй. Хи йистаца гӀоллара бӀаь миль бӀаьха оаса дӀа а лоацаш мехкдаьтта тӀоа бижаб; хӀьта мехкдаьтта тӀагӀолла дӀадаьржа форд бӀаьш квадратни милаш ба.

МАШАРА ТӀЕХЬА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕРИЙ МИТИНГ

ЛОНДОН, 28 март. (ТАСС-а корреспондента Е. Павлова хоам бу.

ЦӀаккха а дицлургдоацаш сурт дар селхан Трафальгарски майдан тӀа эттар. Делкъел тӀехьагӀа укхаза баьхкар машар бахьан долаш, Вьетнамера тӀом соцабар духьа «Ядерни герз дӀадаккхара тӀехьарча боламо» традиционни олдермастонски похода Комитето вӀашагӀтехача бӀаьстан юхьерча походашка дакъа лоацараш. Иштта митинге баьхкар столице баха эзараш нах.

Протеста митинг хьаелл «Ядерни герз дӀадаккхара тӀехьарча болама» председатела Олив Гиббса. Со праз долаш я, йоах цо, вай митинге 15 эзар саг гулвенна хиларах хоам бе йиш йолаш хиларах. Цо хьахьокх машара тӀехьа латтача англичанаша дӀадехараш мехка чӀоагГӀа хьаллоацаш хилар.

Олив Гиббса чӀоагГӀа бехке ю Вильсона правительство, США-с Вьетнаме леладу зуламе гӀулакхаш цо хьаллоацаш хиларах.

Митинге вӀашагӀкхийттарашка лоацца къамаьлаш ду парламента члена Джеймс Диксена, къаман горнякий профсоюза Шотландски отделене генеральни секретара Лоуренс Дейле, къоначa либералий цхьан кулгалхочо Терри Лайсе, «Ядерни герз дӀадаккхара тӀехьарча болама» викала Стьюарт Холла. Ораторaша белгалдоах, Вьетнамера тӀом сов чехка соцабелга дукхагӀа долча адамаша дӀадехаш хилар. Дерригача дунен тӀарча машара тӀехьа къовсам лоаттабераша шоалхадаха деза шоай низаш США-га Вьетнамера шийн бӀунаш араяхийтар дуxьа. Дукха ха йоацаш Вьетнамера юхаккхаьчача Л. Дейле белгалдоаккх, цу мехка американцаша зуламаш делга бокъонца бакъ хилар.

Английски машара тӀехьалаттарий низаш дӀахо дегӀадахкар хьахбекха йолча 1967 шера машара тӀехьарча бӀаьстан юхьерча походий кульминационни пункт а хинна дӀаэттар Трафальгарски майдан тӀа хинна митинг.

Корейски Халкъа-Демократически Республике укх шера цхьоалагӀча апреле деиз массане а юкъара ийс шера технически образовани яккханза яргйоацаш оттаду. 7 шерагара 16 шерага кхаччалца ха йолаш долча берашта мах боацаш хьех дешар школашка. Массазара общеобразовательни программа Ӏомаяра ниясса элементарни технически знанеш лургья дешархошта.

СУРТА ТӀА: хургбола педагогаш — Кесонски хьехархой кийчбеча колледжа студенташ биологе лабораторе.

ЦТАК—ТАСС сурт.

ЛадувгӀа

30 марта, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГӀалгӀайчен лаьтталеладерхо (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачий программа. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Концерт. 16.00 — Къона тӀехье (эрсий меттала). 16.15 — Сийлахь-боккхача Октябрах Нохч-ГӀалгӀай поэташ (нохчий меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 16.50 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.05 — Къамаьл ду общественни пелении (нохчий меттала). 17.15 — Радиожурнал. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «ЦӀа тӀа гӀолла никъ беш хиначох» яха бакъдолчох даьккха фильм. 9.30 — «Дийна кхувр» яха Тактакишвили оратори. 10.14 — «Цхьа лепаш я хӀай парус» яха радиопостановка. Хьалхара дакъа 11.04 — Шостаковича иттлагӀа симфони. 18.00 — «Жовхьараш лохаш бараш» яха Бизе опера. 20.07 — «Далекое» яха радиоспектакль.

Хьажа

30 марта, 1967 шу.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Берашта дола фильм. 18.15 — Муххар моллана хиина тамашийна хӀама. А. Кестоева дувцар тӀа оттаьь телевизионни постановка (гӀалгӀай меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Дикаи лакха хилийтара гӀехь къовсам лоттабу, бараташ тогераша. Репортаж (нохчий меттала). 19.15 — Телевизионни кердадараш (гӀалгӀай меттала). 19.40 — Шоана, бераш! 19.50 — «Полярнинах йола поэма» яха киночерк. 20.30 — «Кора юкъе гӀолла тӀехьаьоьтеш дӀаух поездаш» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахарен культурая отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05082. Заказ № 1638.